Gottfried Feder

MANIFEST

Za ukidanje kamatnog ropstva

Manifest za ukidanje robovanja kamatama na novac

uz objašnjenja
Gottfrieda Federa, dipl. Inžinjera

1 9 1 9

Izvorni izdavač Joseph C. Hubers Verlag, Diessen vor Muenchen, Njemačka

Na hrvatski preveo „Hrvatski legionar“, 2024

Uvod izdavača

Tomovi knjiga napisani su o 3. Reichu i Drugom svjetskom ratu koji se prvenstveno bave Adolfom Hitlerom, njegovim generalima, ratom ili drugim "uzbudljivim" tangentama s europskog ratišta u tom vremenskom razdoblju. Međutim, sumnjam da bi obitelji milijuna muškaraca i dječaka koji su poginuli u toj tragediji poznatoj kao Drugi svjetski rat išta od toga nazvale "uzbudljivim", a ovaj bi se izdavač složio s njima. Ono što se često izostavlja iz ovih knjiga su temeljna načela i temelji nacional-socijalizma (nacizma) koji je omogućio Hitleru da bude izabran i izveo Njemačku iz depresije prije bilo koje druge pogođene nacije.

Ekonomski sustav Adolfa Hitlera – pod jakim utjecajem genija Gottfrieda Federa – bio je drugačiji od bilo čega što je svijet ikada vidio, i funkcionirao je bolje nego što je itko u to vrijeme predviđao. Nacional-socijalistička ekonomija bila je od ključne važnosti za Hitlerovu vladu, ali te su politike danas nažalost vrlo slabo shvaćene iz niza razloga, uključujući gore spomenuti nedostatak „uzbuđenja“ oko ekonomskih politika od prije 70+ godina na drugom kraju svijeta. Kao što će čitatelj uskoro shvatiti, snažno je naglašen „raskid kamatnog ropstva“, iako većina Amerikanaca nikada nije razmatrala ideju života bez kamata na plaćanje kuće ili automobila. Gottfried Feder raspravlja o tome u svom Manifestu, a gotovo sve što on u njemu kaže vrijedi i danas kao i 1919. Neki autori i nacistički simpatizeri čak su sugerirali da bi, da su se briljantne njemačke ekonomske ideje proširile na druge nacije, to uskoro dovelo do kraja beskrajnih profita i moći za bankare, otkuda i potreba savezničkih sila da Njemačku bace na koljena.

Njemačka valuta i trgovinski sustavi počinju davati razumijevanje uzroka Drugog svjetskog rata. To je izjavio Hasting W. S. Russell, koji je na početku rata napisao: “Rat financijera i budala, iako većina ljudi, u svakom slučaju na strani saveznika, još ne vidi vrlo jasno kako financijeri ulaze u njega. . . . Financijeri su također željeli rat kao sredstvo da svrgnu svoje suparnike i još više učvrste svoju ogromnu moć. . . . Hitler ne samo da se bavio barter trgovinom koja je označavala da nema diskontne dobiti za bankare koji su sređivali mjenice, nego je čak otišao toliko daleko da je izjavio da se pravo bogatstvo zemlje sastoji u njezinoj sposobnosti da proizvodi robu; niti bi, kad bi ljudi i materijal bili dostupni, ikada dopustio da nedostatak novca bude prepreka na putu bilo kojeg projekta za koji je smatrao da je u interesu njegove zemlje. To je bila velika hereza u očima financijera Britanije i Amerike, hereza koja bi, ako joj se dopusti da se proširi, uništila cijeli financijski reket.”

Gottfried Feder (rani Hitlerov mentor) zagovarao je bankovnu reformu još 1917. i strasno se protivio kamatnom ropstvu i lihvarstvu. U svom Manifestu izjavio je da izvor moći i bogatstva bankara ne dolazi od rada, već od “beskonačnog umnožavanja bogatstva bez napora koje je stvoreno kamatama”. Umjesto toga, njemačka država ponudila je zajmove po određenoj cijeni. Primjerice, uvedeni su bračni krediti do 1000 maraka koji su se otplaćivali u ratama bez kamata. Četvrtina kredita opraštala se pri rođenju svakog djeteta. Putem ove metode, ljudi nikada nisu zapeli plaćati kamatu svaki mjesec kao što su danas s prijevarom s kreditnom karticom, već je umjesto toga njihova isplata zapravo išla na otplatu njihovog početnog duga.

Adolf Hitler opisuje nacional-socijalistički monetarni sustav u sažetom paragrafu: “Ako ikada potreba natjera ljude da jasno vide, ono je natjeralo njemački narod da to učini. Pod prisilom ove potrebe naučili smo prvenstveno voditi računa o najbitnijem kapitalu jedne nacije, naime o njenoj radnoj sposobnosti. Sve misli o zlatnim rezervama i devizama izblijede pred industrijom i učinkovitošću dobro planiranih nacionalnih proizvodnih resursa. Danas se možemo smiješiti u doba kada ekonomisti ozbiljno misle da je vrijednost valute određena rezervama zlata i deviza koje leže u trezorima nacionalnih banaka i, iznad svega, koje za njih

jamče. Umjesto toga, naučili smo shvatiti da vrijednost valute leži u moći proizvodnje nacije, da sve veći obujam proizvodnje održava valutu i može eventualno povećati njezinu vrijednost, dok opadajuća proizvodnja mora, prije ili kasnije, dovesti do obavezne devalvacije.” Dodao je: "Nismo bili dovoljno glupi da pokušamo napraviti valutu [potkrijepljenu] zlatom kojeg nismo imali, ali za svaku marku koja je izdana tražili smo ekvivalent vrijednosti jedne marke obavljenog posla ili proizvedene robe." Nacional-socijalistička ekonomija temelji se na radu i proizvodnji.

Dvadeset i pet točaka “Programa NSDAP-a” odražavao je učenja utjecajnog Federa. Među tim točkama su: “10. Dužnost svakog građanina mora biti da radi bilo umno bilo fizički. Djelovanje pojedinca ne smije biti u sukobu s interesima opće javnosti, već se mora odvijati u okviru cjeline i za dobrobit svih.”

Unutar dvije godine nakon što je Adolf Hitler izabran, problem nezaposlenosti je riješen i zemlja je ponovno stala na noge. Imao je čvrstu, stabilnu valutu, bez dugova i bez inflacije, u vrijeme kada su milijuni ljudi u Sjedinjenim Državama i drugim zapadnim zemljama još uvijek bili bez posla i živjeli od socijalne pomoći. Njemačka je čak uspjela obnoviti vanjsku trgovinu korištenjem sustava razmjene: oprema i roba razmjenjivali su se izravno s drugim zemljama, zaobilazeći međunarodne banke. Ovaj sustav izravne razmjene dogodio se bez dugova i bez trgovinskih deficita.

Ekonomist Henry C. K. Liu napisao je o izvanrednoj transformaciji Njemačke:

“Nacisti su došli na vlast u Njemačkoj 1933., u vrijeme kada je njezino gospodarstvo bilo u potpunom kolapsu, s razarajućim obvezama ratne odštete i nultim izgledima za strana ulaganja ili kredite. Ipak, putem neovisne monetarne politike suverenog kredita i programa javnih radova za punu zaposlenost, Treći Reich uspio je bankrotiranu Njemačku, lišenu prekomorskih kolonija koje je mogla iskorištavati, pretvoriti u najjače gospodarstvo u Europi u roku od četiri godine, čak i prije nego što je počelo trošenje za naoružanje«.

U ,,Billions for the Bankers, Debts for the People" (1984.), Sheldon Emry je napisao:

“Njemačka je izdavala novac bez dugova i kamata od 1935. i nadalje, što predstavlja njen zapanjujući uspon iz depresije do svjetske sile u 5 godina. Njemačka je financirala cijelu svoju vladu i ratne operacije od 1935. do 1945. bez zlata i bez duga, i bio je potreban cijeli kapitalistički i komunistički svijet da uništi njemačku moć nad Europom i vrati Europu pod petu bankara. Takva se povijest novca danas ne pojavljuje ni u udžbenicima javnih (državnih) škola.”

Sadržaj

Pretvaranje ratnih obveznica u bankovni kredit
Umjesto jednostavnog proglašenja ratnih obveznica valutom, bolja je ideja zahtijevati da se predaju radi pretvaranja u bankovni kredit.

Posebni komentari na zahtjevu za zakonima u Manifestu
Razrada devet točaka.

Prigovori i njihovo pobijanje.
Razmatraju se prigovori iz različitih perspektiva.
a. Tri prigovora temeljena na nerazumijevanju kako bi se uvjeti promijenili ukidanjem kamatnog ropstva.
b. Pitanje iz perspektive velikog obveznika.
c. Kako bi oduzimanje kamata investitorima pomoglo radniku?
d. Što je s važnošću nasljeđa u održavanju obitelji na okupu?
e. Tri prigovora dužnosnika trenutnog sustava.
f. Komunistička pritužba da ukidanje kamata neće ukinuti ekonomsku nejednakost.
g. Socijaldemokracija je osuđena na propast jer se temelji na marksističkoj ideologiji, koja ne priznaje radikalnu razliku između industrijskog i kreditnog kapitala. Socijaldemokratska vlada, kao umjerena primjena marksizma koja ne uspijeva, utire put komunizmu.
h. Prezreni buržuj i dva prigovora iz buržoaske perspektive. Neće li ukidanje kamata negativno utjecati na štednju? Ne. Zar veliki kreditni kapital doista nije na neki način produktivan? Samo je rad produktivan.

Daljnji program
a. Ukidanje kamatnog ropstva je preduvjet za uspostavu socijalne države.
b. Rekonstrukcija njemačke države prema pravom duhu socijalizma.
c. Oslobođenje cijelog svijeta od židovske kontrole.

Manifest za ukidanje robovanja kamatama na novac

Mamonizam je teška, sveobuhvatna i neodoljiva bolest od koje pati naša suvremena kulturna sfera, pa i cijelo čovječanstvo. To je poput razorne bolesti, poput proždirućeg otrova koji je zahvatio narode svijeta.

Pod mamonizmom treba razumjeti:

s jedne strane, nadmoćnu međunarodnu moć novca, nadvladinu financijsku moć ustoličenu iznad svakog prava na samoodređenje naroda, međunarodni krupni kapital, čisto zlatnu internacionalu;

s druge strane, način razmišljanja koji je zahvatio najširi krug naroda; nezasitna žudnja za dobitkom, čisto svjetovno orijentirana koncepcija života koja je već dovela do zastrašujućeg pada svih moralnih koncepata i može dovesti samo do još više.

Ovaj način razmišljanja je utjelovljen i doseže svoj vrhunac u međunarodnoj plutokraciji.

Glavni izvor moći za mamonizam je beskrajan prihod bez napora koji se proizvodi kroz kamate.

Iz krajnje nemoralne ideje o kamatama na zajmove rođena je zlatna internacionala. Mentalna i moralna konstitucija izrasla iz požude za kamatama i profiterstvom svake vrste dovela je do zastrašujuće korumpiranosti dijela buržoazije.

Ideja kamate na zajmove je đavolski izum velikog zajmovnog kapitala; samo ona omogućuje život lijenog truta manjine tajkuna na račun produktivnih naroda i njihovog radnog potencijala; dovela je do dubokih, nepomirljivih razlika, do klasne mržnje, iz koje se rađa rat među građanima i braćom.

Jedini lijek, radikalno sredstvo za izlječenje napaćenog čovječanstva je ukidanje robovanja kamatama na novac.

Ukidanje robovanja kamatama na novac označava jedino moguće i konačno oslobođenje proizvodnog rada od skrivenih prisilnih novčanih moći.

Ukidanje robovanja kamatama znači obnovu slobodne osobnosti, otkupljenje čovjeka od ropstva, od prokletstva kojim je mamonizam okovao njegovu dušu. Tko se želi boriti protiv kapitalizma, mora ukinuti robovanje kamatama.

Gdje mora početi ukidanje robovanja kamatama? S kreditnim kapitalom!

Zašto?

Zato što je zajmovni kapital, u usporedbi sa svim industrijskim krupnim kapitalom, toliko moćan da se protiv velikih novčanih moći može učinkovito boriti samo ukidanjem kamatnog ropstva. 20:1 je omjer kreditnog kapitala prema velikom industrijskom kapitalu. Njemački narod mora godišnje prikupiti više od 12 milijardi kamata za kreditni kapital u obliku izravnih i neizravnih poreza, rente i rastućih troškova života, dok je čak i u godinama procvata rata ukupan zbroj svih podijeljenih dividendi od strane njemačkih dioničkih društava iznosio samo 1 milijardu.

Lavinski rast zajmovnog kapitala nadilazi svaku ljudsku sposobnost proračuna, kroz vječni, beskrajni i nenaporan prihod od kamata, i od kamata na kamate.

Kakve blagoslove donosi ukidanje robovanja kamatama radnom narodu Njemačke, proleterima svih zemalja svijeta?

Ukidanje robovanja kamatama daje nam mogućnost da tražimo ukidanje svih izravnih i neizravnih poreza. Čujte ovo, vi vrijedni ljudi svih zemalja, svih država i kontinenata: svi državni prihodi koji teku iz izravnih i neizravnih izvora stalno se slijevaju u džepove velikog zajmovnog kapitala.

Dobit poduzeća u državnom vlasništvu, uključujući poštu, telegraf, telefon, željeznicu, rudnike, šume i tako dalje, u potpunosti je dostatna za financiranje svih bitnih državnih obveza za škole, sveučilišta, sudove, administrativne agencije i socijalnu skrb.

Stoga nijedan istinski socijalizam neće donijeti nikakav blagoslov čovječanstvu sve dok profiti iz javnih poduzeća ostaju doprinosi velikom kreditnom kapitalu.

Stoga zahtijevamo kao temeljni zakon države, najprije za njemačke narode, zatim kao temeljni zakon za sve one srodne narode koji žele s nama ući u kulturnu zajednicu lige naroda, sljedeće:

§ 1. Ratne obveznice, zajedno sa svim drugim dužničkim instrumentima Njemačkog Reicha, zajedno sa svim drugim dužničkim instrumentima njemačkih saveznih država, osobito željezničkim obveznicama, kao i obveznicama svih lokalnih vlasti, proglašavaju se, pod otkazivanjem obveze plaćanja kamata, kao zakonsko sredstvo plaćanja za nominalnu vrijednost [odnosno trebaju se pretvoriti u bankovni kredit].

§ 2. Kod svih drugih papira s fiksnim kamatama, pokrivenih obveznica, industrijskih obveznica, hipoteka itd., obveza kamata zamjenjuje se obvezom otplate glavnice; dakle nakon 20 ili 25 godina, ovisno o kamatnoj stopi, posuđeni kapital se otplaćuje, a dug se povlači.

§ 3. Svi dugovi za nekretnine, hipoteke itd. imadu se otplaćivati u ratama u istom iznosu koliko su do sada zahtijevana plaćanja, u skladu s troškovima upisanima u zemljišnoj knjizi. Imovina u kućama i zemljištu oslobođena na ovaj način dijelom postaje vlasništvo države ili lokalne samouprave. [Na taj način država postaje bolje situirana za kontrolu i snižavanje stanarina.]

§ 4. Cjelokupni novčani sustav treba biti pod središnjom državnom bankom. Sve privatne banke također; banke s poštanskim čekovima, štedionice i kreditne zadruge, sve postaju pridružene podružnice.

§ 5. Svi krediti za nekretnine dodjeljuju se samo preko državne banke. Osobni krediti i komercijalni krediti dodijeljeni su privatnim bankarima pod koncesijom države. Ova koncesija se daje na temelju potrebe, uz zabranu osnivanja podružnica za pojedine kotare. Visinu naknada utvrđuje država.

§ 6. Vlasnički vrijednosni papiri isplaćuju se na isti način kao i papiri s fiksnom kamatom po godišnjoj stopi od 5%. Višak profita se dijelom isplaćuje dioničarima kao kompenzacija za "rizični" kapital (za razliku od fiksnih kamata i vrijednosnih papira podloženih novcem), dok se preostali višak, suverenim pravom rada, ili društveno raspodjeljuje ili primjenjuje na smanjenje cijena proizvoda.

§ 7. Za sve osobe koje zbog tjelesnih razloga (poodmakla dob, bolest, tjelesna ili duševna nesposobnost, krajnja mladost) nisu u mogućnosti

zarađivati za život, prihodi od kamata od sadašnje kapitalne imovine nastavljaju se plaćati kao mirovina na istoj, a na kraju čak i većoj razini, u zamjenu za isporuku vrijednosnih papira.

§ 8. U interesu smanjenja trenutne inflacije papirnatog novca, donosi se univerzalni, strogo stupnjevani porez na potvrde o ratnim obveznicama i druge dužničke instrumente Reicha i država. Ovi papiri će se razmrviti.

§ 9. Intenzivnim prosvjećivanjem naroda treba razjasniti ljudima da novac nije i ne smije biti ništa drugo nego bon za obavljeni rad; da iako svaka visoko razvijena ekonomija naravno ima potrebu za novcem kao sredstvom razmjene, funkcija novca također završava s time, i ni u kojem slučaju se novcu ne bi smjela posuditi nadzemaljska moć da raste sam od sebe putem kamata, na račun proizvodnog rada.

Zašto već nismo učinili sve ovo, koje je tako samo po sebi jasno, koje se mora smatrati Kolumbovim jajetom za socijalno pitanje?

Jer u našem mamonističkom sljepilu nismo naučili kako jasno vidjeti da je doktrina svetosti kamate monstruozna samoobmana, da je evanđelje o kamati na zajam koje jedino čini blaženim zaplelo naše cjelokupno razmišljanje u zlatnu mrežu međunarodne plutokracije. Zato što smo zaboravili i svemoćne novčane moći nas namjerno drže u zabuni o činjenici da je – osim u slučaju nekolicine bogatih ljudi – kamata koja se čini tako ljupkom, i tako omiljena među nepromišljenima, potpuno nadoknađena porezima. Sve naše porezno zakonodavstvo jest i ostaje, sve dok nemamo oslobođenje od robovanja kamatama, samo porezna obveza krupnom kapitalu, a ne, kako bismo zamislili, dobrovoljna žrtva za postizanje rada za zajednicu.

Stoga je oslobođenje od ropstva kamatama na novac jasan moto za globalnu revoluciju, za oslobađanje proizvodnog rada od okova naddržavnih novčanih moći.

Provedba i obrazloženje

Nalazimo se usred jedne od najtežih kriza koje je naš osiromašeni narod morao podnijeti u svojoj bolnoj povijesti. Naš narod je teško bolestan; cijeli svijet je ozbiljno bolestan. Bespomoćno mucaju narodi; strastvena čežnja, vapaj za iskupljenjem prolazi tmurnim masama. Uz smijeh i ples, uz kino i raskoš, narod nastoji zaboraviti vlastitu žalosnu sudbinu – zaboraviti na svoje razočarane nade, na duboku unutarnju bol, na užasno razočaranje zbog onoga što bi se tako rado nazvalo „dobitcima revolucije“ .” Ali kako smo sve to drugačije zamislili? Kako su sva dobra obećanja tekla drugačije? Sve što smo se nadali dobiti u tami noći, u tami našeg vojnog sloma, činilo se kao blještavo zlato, ali sada, kada sivi dan obasjava nalaz, sve su to truli komadići drveta. Sada stojimo ovdje na gubitku. Radi ovih trulih komadića drveta koji su tako fino sijali u noći, odbacili smo sve što nam je dotad bilo drago i vrijedno i sve svoje džepove napunili ovim žalosnim bogatstvom. Nije ni čudo da bijes očaja zahvata upravo najsiromašnije od siromaha, i da oni bjesne u besmislenom gnjevu protiv vlastite braće, i u svojoj dubokoj čežnji za iskupljenjem nastoje uništiti sve što im stoji na putu. Ovo stanje mora dovesti do potpunog ludila, ako nesavjest i glupost dalje gone narod.

A kamo to ludilo vodi, vidimo u boljševičkoj Rusiji. Nacionalizacija, kako se u Rusiji zove socijalizacija, pokazala se neuspješnom, izjavljuje neuznemireni Lenjin. Ekonomija je uništena, kupovna moć novca na nuli, inteligencija ubijena, radnik bez kruha. Očaj u cijelom narodu; samo krvavi teror temeljen na kineskim i latvijskim plaćenicima može zaštititi Crvene diktatore od osvete iznevjerenog naroda. I među nama će razvoj ići tim putem, ako međunarodni špekulanti, opsjednuti stranački fanatici, predstavnici najteže opterećene buržoazije i pripadnici rase koja je po prirodi najdublje strana njemačkom narodu, budu i dalje dopušteni u vladi.

Što su doista bile te lijepe, lijepe riječi koje nam je netko šaputao na uho? Ispregovarani mir, Liga naroda, parlamentarizam, suverenitet naroda, demokracija, diktatura proletarijata, socijalizam, uništenje kapitalizma, oslobođenje od militarizma i druge takve lijepe parole. Trebao je nastati novi slobodni narod koji je trebao sam odrediti svoju sudbinu. Ništa od toga se nije obistinilo, nije se moglo ostvariti, niti bi se ikad moglo ostvariti, ako s najvećom moralnom ozbiljnošću ne istražimo sva ta ukazanja, sve te parole - ako savjesno ne ispitamo simptome bolesti. poput inteligentnog, zabrinutog liječnika, i mukotrpno dijagnosticiramo trenutno stanje bolesne osobe, ne štedeći truda utvrditi odakle ova ozbiljna kritična bolest proizlazi.

* * * * *

Bolest našeg doba zove se mamonizam.

Što je mamonizam?

Mamonizam je zlokobna, nevidljiva, tajanstvena vladavina velikih međunarodnih novčanih sila. Mamonizam je međutim također način razmišljanja; to je štovanje ovih novčanih moći od strane svih onih koji su zaraženi mamonističkim otrovom. Mamonizam je neograničena hipertrofija - sama po sebi zdravog - ljudskog nagona za stjecanjem. Mamonizam je žudnja za novcem prerasla u ludilo, koje ne poznaje viši cilj od gomilanja novca na novcu, koje nastoji nenadmašnom brutalnošću prisiliti sve sile svijeta u svoju službu, i mora dovesti do ekonomskog porobljavanja, do iskorištavanje radnog potencijala svih naroda svijeta. Mamonizam je način razmišljanja koji je doveo do pada svih moralnih koncepata. Mamonizam koji se smatra svjetskim fenomenom treba izjednačiti s brutalnim, nemilosrdnim egoizmom u čovjeku. Mamonizam je duh pohlepe, bezgranične želje za vladanjem, mentaliteta potpuno usmjerenog na otimanje dobara i blaga svijeta; to je u svojoj srži religija čisto svjetovno orijentiranog ljudskog tipa.

Mamonizam je direktna suprotnost socijalizmu. Socijalizam, zamišljen kao najviša moralna ideja, kao ideja da čovjek nije na svijetu samo za sebe, da svaki čovjek ima dužnosti prema zajednici, prema cijelom čovječanstvu, i da nije odgovoran samo za trenutačnu dobrobit svoje obitelji, članova svog plemena, svog naroda, ali da također ima nepokolebljive moralne obveze prema budućnosti svoje djece i svog naroda.

Konkretnije, mamonizam moramo vidjeti kao svjesni dosluh velikih kapitalista svih naroda željnih moći. U ovome je oduvijek vrijedan spomena skriveni dolazak mamonizma.

Veliki tajkuni doista vrebaju kao krajnja pokretačka snaga anglo-američkog imperijalizma koji obuhvaća cijeli svijet; ništa više. Velike novčane sile doista su financirale zastrašujuća masovna umorstva u Svjetskom ratu. Velike novčane sile doista su, kao vlasnici svih velikih novina, isplele svijet u mrežu laži. Oni su sa zadovoljstvom uzburkali sve niže strasti, marljivo su poticali rast sadašnjih tendencija i vještom propagandom u tisku doveli francuski revanšizam do ključanja. Pažljivo su njegovali panslavensku ideju, srpsku umišljenost velike sile i potrebu tih država za novcem, do te mjere da se svjetska vatra mora rasplamsati.

Čak i među nama u Njemačkoj, duh mamonizma koji je želio znati samo više izvoznih brojki, nacionalnog bogatstva, ekspanzije, velikih bankovnih projekata i međunarodnih financijskih poslova, doveo je do rušenja javnog morala, do pada našeg vladajućeg kruga u materijalizam i hedonizam, do površnosti u našem nacionalnom životu, sve čimbenici koji dijele krivicu za zastrašujući kolaps.

* * * * *

Sa čuđenjem se moramo zapitati odakle mamonizam, odakle međunarodni krupni kapital crpi svoju neodoljivu moć.

Nije za zanemariti da međunarodna suradnja velikih novčanih sila predstavlja potpuno novi fenomen. Za to nemamo paralele u povijesti. Međunarodne obveze monetarne prirode bile su praktički nepoznate. Tek s rastućom globalnom ekonomijom, s općom globalnom trgovinom, uspostavila se ideja međunarodne kamatne ekonomije, i ovdje dotičemo najdublji korijen, ovdje dotičemo najdublji izvor snage iz kojeg Zlatna internacionala crpi svoju neodoljivu moć.

Kamate, nenaporan i beskonačan priljev dobara temeljen na pukom vlasništvu novca bez ikakvog dodatka rada, uzrokovale su rast velikih novčanih sila. Kamata na zajam je đavolski princip iz kojeg je rođena Zlatna internacionala. Zajmovni kapital je apsolutno svuda čvrsto pričvrstio svoj krvotok. Poput krakova anemone, veliki je zajmovni kapital zarobio sve države, sve narode svijeta.

Državni zajmovi, državne obveznice, željezničke obveznice, ratne obveznice, hipoteke, pokrivene obveznice – ukratko, instrumenti zajmova svake vrste zarobili su cijeli naš ekonomski život na neki način, tako da se od sada svi narodi svijeta bespomoćno migolje u zlatne mreže. Za dobrobit načela kamata, u skladu s potpuno ludom političkom zabludom da svaka vrsta posjeda nosi pravo na zaradu, podvrgli smo se robovanju kamatama na novac. Ne može se navesti niti jedan pravi, valjani moralni razlog zašto bi samo posjedovanje novca trebalo donijeti pravo na trajno plaćanje kamata.

Ova unutarnja suprotnost kamatama i prihodu svake vrste bez ikakve pojave proizvodnog rada proteže se kroz duševni život svih naroda i vremena. Ali nikada ovaj duboki unutarnji otpor prema moći novca nije postao toliko svjestan za narode kao u naše vrijeme.

Mamonizam nikada nije bio pripremljen na tako sveobuhvatan način da započne svjetsku dominaciju. Nikada još nije stavio u svoju službu svu podlost, žudnju za

moći, žudnju za osvetom, pohlepu, zavist i laž na tako vješto prikriven, a opet brutalno nametljiv način kao sada. Svjetski rat je u svojoj srži jedna od najvećih odluka u evolucijskom procesu čovječanstva u borbi da se odluči hoće li u budućnosti mamonističko-materijalistički ili socijalističko-aristokratski svjetonazor određivati sudbinu svijeta.

* * * * *

Na površini, mamonistička anglo-američka koalicija je bez sumnje u početku bila pobjednička. Kao reakcija protiv njega, na Istoku je nastao boljševizam, a ako se u boljševizmu želi vidjeti velika ideja, to je bez sumnje pozicija dijametralno suprotna mamonističkom svjetonazoru. Međutim, metode koje boljševizam nastoji primijeniti za to su neuspjeli lijekovi dr. Eisenbartha. One su pokušaj da se nekome oboljelom od unutarnjeg trovanja pomogne skalpelom, amputacijom glave, ruke i noge.

Protiv ovog divljanja boljševizma, protiv ovog besmislenog prevrtanja, moramo predstaviti izvedivu novu ideju koja ujedinjujućom snagom ujedinjuje sve radničke klase, kako bi istjerala otrov koji je učinio svijet bolesnim.

To sredstvo vidim u ukidanju robovanja kamatama na novac.

Tri su čimbenika zbog kojih se kamata na zajmovni kapital uočava kao autentični i pravi uzrok naše financijske bijede.

Prvo, čudovišni nesrazmjer zajmovnog kapitala s fiksnim kamatama, dakle kapitala koji raste sam od sebe bez primjene kreativnog rada, i doista raste vječno. Kod nas u Njemačkoj taj je kreditni kapital već dosegao razinu koju ne smatramo previsokom od 250 milijardi. Nasuprot ovoj enormnoj svoti, industrijski obrtni kapital cijele naše njemačke industrije iznosi samo 11,8 milijardi. Uz to postoji 3,5 milijardi kapitala 16 000 industrijskih društava s ograničenom odgovornošću, tako da sveukupno imamo samo oko 15 milijardi industrijskog kapitala za tabeliranje. 20:1 je prvi temeljni nalaz. [* Očito je 17:1 točnije, ali možda Feder dopušta vjerojatnost da će se udio povećati.]

Ova procjena znači da se u financijskim problemima od najveće važnosti sve mjere koje se tiču kreditnog kapitala moraju pokazati 20 puta učinkovitijima kao mjere usmjerene na industrijski krupni kapital.

Drugo: plaćanje kamata na gore navedeni kreditni kapital, procijenjeno na 250 milijardi, gledano u svojoj ukupnosti za sva vremena, iznosi oko 12½ milijardi

godišnje. Nasuprot tome, ukupni zbroj svih industrijskih dividendi podijeljenih 1916. godine iznosio je 1915. godine oko milijardu maraka. U prethodnim desetljećima taj broj iznosio je u prosjeku oko 600 milijuna. U posljednje dvije godine rata [1914.-1918.] možda je znatno porastao, ali će za tekuću godinu [1919.] zabilježiti još veći pad.

Prosječna profitabilnost svih njemačkih dioničkih društava bila je 8,21%; dakle samo oko 3½% veći od prosječnog povrata na vrijednosti kredita s fiksnom kamatom.

Dakle, rezimiram, u budućnosti će njemački narod morati platiti oko 12,5 milijardi [godišnje] za razne vječne kamate velikog kreditnog kapitala, dok je prinos od industrijskog kapitala u godini najvećeg procvata bio 1 milijardu, a u vrijeme nepomućenog blagostanja samo 0,6 mlrd. Stoga ovdje opet vidimo omjer reda veličine od 20:1 do 12:1.

Treći i najopasniji čimbenik je enormni nepojmljivi rast velikog kreditnog kapitala kroz kamatu i kroz kamatu na kamatu. Ovdje moram još malo odstupiti i nadam se da ću kroz mali izlet u višu matematiku objasniti problem. Prvo nekoliko primjera.

Šarmantna priča o izumu igre šaha dobro je poznata. Bogati indijski kralj Shihram udijelio je izumitelju, kao zahvalu za izum kraljevske igre, ispunjenje želje. Želja mudraca bila je da mu kralj da jedno zrno pšenice na prvom polju šahovske ploče, dva na drugom, četiri na trećem, i tako uvijek na svakom polju dvostruko više nego na onom prije. Kralj se nasmiješio naizgled skromnoj želji mudraca i naredio da se donese vreća pšenice kako bi se na svaki kvadratić moglo podijeliti zrno pšenice. Kao što svi znamo, ispunjenje te želje bilo je nemoguće čak i za najbogatijeg princa na svijetu. Sve svjetske žetve u tisuću godina ne bi bile dovoljne da popune 64 polja šahovske ploče.

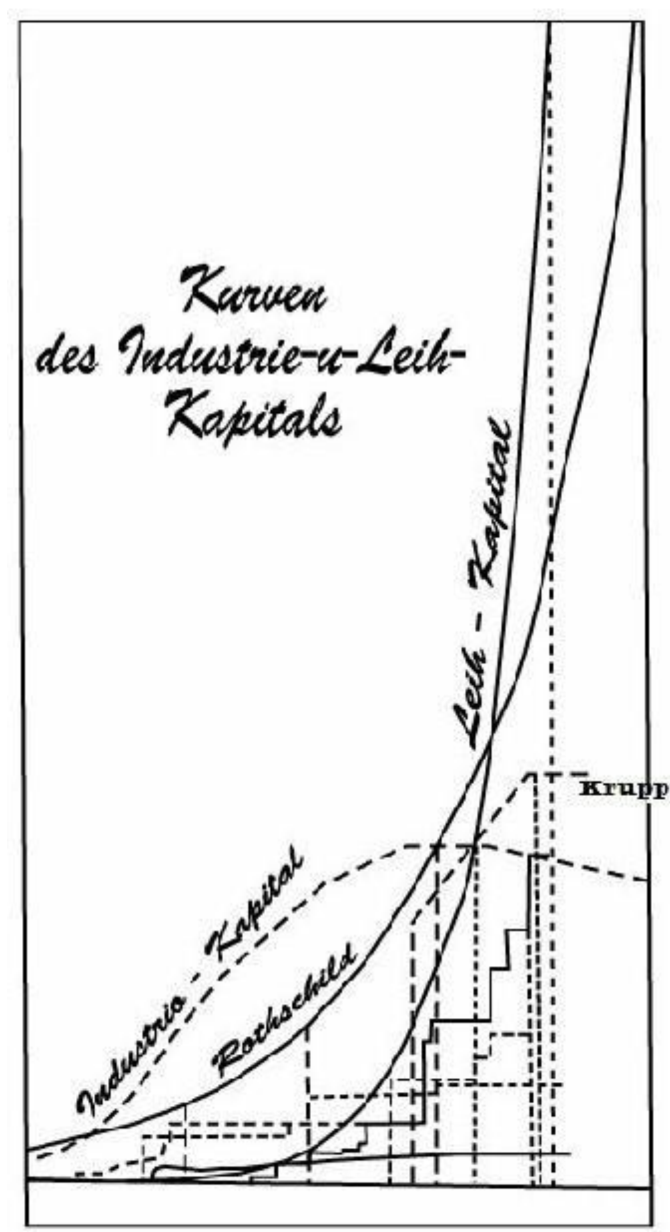
Još jedan primjer: mnogi će se još iz školskih dana sjećati torture računanja složenih kamata; kako se peni uložen u vrijeme Kristova rođenja umnožava sa složenim kamatama tako da se udvostručuje svakih 15 godina. U 15. godini nakon Kristova rođenja peni je narastao u 2 penija, u 30. godini nove ere na 4 penija, u 45. godini nove ere na 8 penija i tako dalje. Vrlo malo će se sjetiti koju bi vrijednost ovaj peni predstavljao danas: volumen zlata koji je ekvivalentan volumenu Zemlje, Sunca i svih planeta zajedno ne bi bio dovoljan da predstavi vrijednost ovog penija uloženog uz složenu kamatu.

Treći primjer: bogatstvo kuće Rothschild, najstarije međunarodne plutokracije, danas se procjenjuje na oko 40 milijardi. Dobro je poznato da je u Frankfurtu oko 1800. godine stari Mayer Amschel Rothschild, bez vlastitog bogatstva vrijednog spomena, postavio temelje za golemo bogatstvo svoje kuće kroz pozajmljivanje s djelomičnom rezervom milijuna koje mu je grof Wilhelm I. od Hessea povjerio na čuvanje.

Da je prirast novca kroz kamatu i kamatu na kamatu kod Rothschilda uspio samo uz skromnu stopu penija, krivulja se ne bi penjala tako strmo kao što jest. Ali pod pretpostavkom da je kolektivno bogatstvo Rothschilda raslo samo po stopi penija, Rothschildovo bogatstvo 1935. bilo bi 80 milijardi, 1950. 160 milijardi, 1965. 320 milijardi, a time bi već daleko nadmašilo ukupno njemačko nacionalno bogatstvo.

Iz ova tri primjera može se izvesti matematički zakon. Krivulja koja predstavlja porast bogatstva Rothschilda, krivulja koja se može izvesti iz broja pšeničnih zrna za šahovsku ploču i broj koji proizvodi množenje penija na složenu kamatu, jednostavne su matematičke krivulje. Sve ove krivulje imaju isti karakter. Nakon prvobitno skromnog i postupnog porasta, krivulja postaje sve strmija i uskoro se praktički približava gotovo tangencijalnoj beskonačnosti.

Međutim, potpuno drugačije ide krivulja rasta industrijskog kapitala. Isto tako iznikle uglavnom iz malih početaka, ubrzo dolazi do snažne eskalacije krivulja, sve dok se ne postigne određeno zasićenje kapitalom. Tada su krivulje ravnije, a u određenim industrijama će možda čak i lagano opadati, ako su novi izumi doveli do obezvrjeđivanja postojećih tvornica, strojeva i tako dalje. Ovdje bih želio odabrati samo jedan primjer, razvoj ,,Kruppovih radova“. Godine 1826. starac Krupp umro je gotovo bez imovine. Godine 1855. Alfred Krupp je primio svoju prvu narudžbu za 36 topova u ime egipatske vlade. Godine 1873. Krupp je već zaposlio 12.000 radnika. Godine 1903. Frau Berta Krupp prodala je cijeli rad i imovinu dioničkom društvu Alfred Krupp za 160 milijuna. Danas ukupna vrijednost temeljnog kapitala iznosi 250 milijuna. Što ime Krupp znači za nas Nijemce? Vrhunac našeg industrijskog razvoja. Prvi svjetski proizvođač [čeličnih] topova. Ogromna količina najžilavije, svrhovite, intenzivne produktivnosti. Za stotine tisuća naših narodnih drugova Kruppov poduhvat je značio kruha i posla. Za našu naciju, oružje i obrana – a ipak je patuljak u usporedbi s milijardama Rothschilda. Kakav značaj ima rast Kruppovog bogatstva tijekom jednog stoljeća u usporedbi s rastom Rothschildovog bogatstva kroz lako i beskrajno zbrajanje kamata i kamata na kamate?

Dvije krivulje nacrtane podebljanim crtama predstavljaju kamatu na zajam i doista gornja krivulja pokazuje razvoj Rothschildovog bogatstva, a donja krivulja, isprva ravna, a zatim brzo rastuća, pokazuje na vrlo općenit način karakterističan razvoj svih takvih krivulja, u kojem mali napredak na vodoravnoj osi može proizvesti udvostručenje vrijednosti na okomitoj osi. Šrafirana crta prikazuje krivulju razvoja naše ukupne industrije u zadnjih 40-50 godina. Različito šrafirane linije pokazuju razvoj nekoliko nasumično odabranih velikih industrijskih poduzeća iz kojih se izvodi opći karakter šrafirane krivulje industrijskog kapitala.

Mora se izričito napomenuti da su krivulje zajam-kapital prikazane jako komprimirane. Tako na primjer krivulja Rothschildovog bogatstva mora biti

postavljena 80 puta više od Kruppove krivulje. Svrha prikazivanja krivulja je naravno samo pokazati fundamentalno različit karakter dviju vrsta kapitala. Krivulje zajmovnog kapitala isprva pokazuju prilično postupan uzlazni razvoj; razvoj zatim ide sve brže dok se, sve divlji i vukući sve sa sobom, ne uzdigne daleko iznad ljudskih pojmova i stremi prema beskonačnosti.

Nasuprot tome, krivulja industrijskog kapitala ostaje u konačnosti! Koliko god jaka bila odstupanja koja trag može pokazati u detaljima, sveukupno temeljni karakter industrijskog razvoja uvijek će biti takav da nakon snažnog početnog razvoja slijedi određeno razdoblje zrelosti, zasićenja, nakon čega prije ili kasnije slijedi pad.

Ništa nam jasnije ne pokazuje duboku suštinsku razliku između zajmovnog i industrijskog kapitala. Ništa nam ne može jasnije razjasniti razliku između razornih učinaka kreditnog kapitala i poslovne dobiti (dividende) poslovnog kapitala uloženog i riskiranog u velikim industrijskim poduzećima od ove usporedbe.

Ne može se dovoljno naglasiti da nam samo prepoznavanje matematičkih zakona koje slijede kreditni kapital i industrijski kapital pokazuje jasan put na kojem treba primijeniti polugu za ispravljanje naše uništene financijske ekonomije. Jasno prepoznajemo da nije kapitalistički ekonomski poredak, niti kapital sam po sebi i kao takav, pošast čovječanstva. *Nezasitna kamata – potreba za velikim kreditnim kapitalom je prokletstvo cijelog radnog čovječanstva!*

Kapital mora biti! Rad mora biti! Sam rad malo može učiniti. Sam kapital ne može ništa!

Kapital bez rada može biti samo sterilan! Stoga je najvažniji zahtjev, najplemenitiji zadatak revolucije, najrazumniji smisao svjetske revolucije ukidanje robovanja kamatama na novac.

Kuća Rothschild danas se procjenjuje na 40 milijardi. Milijarderi američkih visokih financija, gospoda Cahn, Loeb, Schiff, Speyer, Morgan, Vanderbilt i Astor, zajedno se procjenjuju na najmanje 60-70 milijardi. Uz kamatnu stopu od samo 5% to znači prihod za ovih osam obitelji od 5-6 milijardi, što je, prema istraživanjima Karla Helffericha, otprilike 75% godišnjeg prihoda koji su svi porezni obveznici u Pruskoj imali u godini. 1912. (Bilo je tada oko 21.000.000 poreznih obveznika, 75% od toga bi bilo oko 15.000.000. Na svakog poreznog obveznika dolazi u prosjeku 1,56 rođaka; dakle 23 milijuna rođaka.)

Otprilike 38.000.000 Nijemaca tako je moralo živjeti od onoga što gore spomenuti milijarderi imaju kao godišnji prihod. Zasigurno američki milijarderi nisu čisti kreditni kapitalisti u istom smislu kao kuća Rothschild i tako dalje. Uopće ne želim raspravljati o tome jesu li američki milijarderi stvarno "milijunaši od 100 milijuna dolara" ili "milijarderi od 1000 milijuna maraka"; u prvom slučaju samo bi se moralo računati na jedno ili dva tuceta dodatnih Kreza. Ili jednostavno prihvatimo Rathenauovih “300”; onda će naš inventar sigurno biti u redu. Ovdje nije važno dati točan broj, ali priznati omjer od 300 prema 38.000.000 otvara nam oči o brutalnoj vladavini međunarodnog kreditnog kapitala.

Stoga odbacimo ove lance koji mogu samo ugušiti sav energični rad; otrgnimo od novca moć da nosi kamate, i ikad više da nosi kamate sve dok cijelo čovječanstvo ne postane u potpunosti dužno plaćati kamate međunarodnom zajmovnom kapitalu.

Stoga su ove tri točke koje nam po prvi put razjašnjavaju gdje se samo poluga može učinkovito primijeniti za ublažavanje naših unutarnjih financijskih nevolja.

S druge strane, priznajemo da je napad čitavog socijalističkog svijeta ideja na industrijski kapital bio potpuno neispravan, jer bi čak i namjeravana potpuna regulacija ili socijalizacija cjelokupnog poduzetničkog profita – pod pretpostavkom neoslabljene ekonomije – donijela smiješno skromnu svotu , u usporedbi s ogromnim financijskim teretima proračuna našeg Reicha i naše države.

Kroz ukidanje robovanja kamatama na novac, cjelokupna financijska bolest može se eliminirati jednim udarcem. Istog trenutka opet osjećamo čvrsto tlo pod nogama; odmah nam mora i bit će nam jasno da smo ovom jadnom obvezničkom ekonomijom samo prevarili sami sebe na najgroteskniji način.

Jer što je drugo kreditni kapital nego dugovi? Zajamni kapital su dugovi! Ne može se to ponavljati dovoljno često. Kakvo je to ludilo kada je njemački narod u cjelini posudio 150 milijardi za svoj rat? Kad je čak sebi za to obećao količinu od 7½ milijardi u kamatama i sada se osjeća prebačenim u neugodnu situaciju, neizbježnu od samog početka, pokušavajući prikupiti tih 7½ milijardi od sebe u obliku potpuno izmišljenih poreza?

* * * * *

Tragična stvar u ovoj samoobmani u međuvremenu je manje glupost cijele ove ekonomije ratnih obveznica, koju smo uvijek mnogo bolje koristili od ostatka svijeta, nego činjenica da samo relativno mali broj velikih kapitalista izvlači ogromnu korist od toga, dok cijeli radnički narod, uključujući srednje i manje kapitaliste, kao i posao, trgovinu i industriju, mora plaćati kamate. I tu na vidjelo izlazi politička strana cijele ideje. Ovdje oni mogu prepoznati da je zapravo veliki kreditni kapital i samo on [tj. ne industrijski kapital] prokletstvo cijelog radnog čovječanstva. Čovjek može stvar okretati i okretati kako želi, ali uvijek masa svih marljivih ljudi mora na kraju snositi troškove plaćanja kamata na kreditni kapital. Srednji i manji kapitalisti nemaju što pokazati za svoje lijepe kamate; ne može imati ništa za pokazati, jer iznosi kamata moraju biti u cijelosti oporezovani. Bilo u obliku izravnih poreza ili neizravno u obliku neizravnih poreza, markica, tarifa ili drugih tereta za trgovinu, marljivi ljudi uvijek su naivčina, a krupni kapital korist.

It Sada je prilično zapanjujuće vidjeti kako socijalistički idejni svijet Marxa i Engelsa, od *Komunističkog manifesta* do *Erfurtskog programa* (posebno Kautsky), pa čak i sadašnji socijalistički vođe, štede kamate kreditnog kapitala kao po zapovijedi. Svetost kamate je tabu; kamata je svetinja nad svetinjama; još se nitko nije usudio to dovesti u pitanje. Dok su vlasništvo, plemstvo, sigurnost osobe i posjeda, zakoni krune, povlastice i vjerska uvjerenja, čast časnika, domovina i sloboda više ili manje zabranjeni, kamata je svetinja i nepobitna. Oduzimanje bogatstva i socijalizacija, dakle otvorena kršenja zakona koja su samo donekle zašećerena, utoliko što se čini tobože u ime sveukupnosti pojedinaca, red je dana: sve je to dopušteno, ali kamata, kamata je *noli me tangere*, "ne dodiruj me."

Plaćanje kamata na dug Reicha je alfa i omega državnog proračuna. Njegova gigantska težina vuče državni brod u ponor, a opet... sve je to jedna velika prijevara... monstruozna samoobmana, potaknuta samo i isključivo u korist velikih sila-novca.

Ovdje bih se sada ukratko osvrnuo na prigovore koji se odnose na male umirovljenike, o čemu ćemo kasnije, da se ne zauzme razmišljati o njima. U razmatranju vrlo velikih pitanja to se ne razmatra, ali se podrazumijeva da će se te naknade osigurati kroz najširu ekspanziju usluga socijalne skrbi.

Prevara, rekao sam! Kamatna prevara! Jaka riječ. Ali ako ima opravdanja ova riječ, koja je u ratu bila možda najkorištenija riječ na terenu i kod kuće, najviše opravdanja ima u pogledu kamatara.

Ali što je s ratnim obveznicama? S prvih 5 milijardi Reich je izvukao iz džepova ljudi ušteđevine koje su stvarno postojale. Novac se opet vratio. Onda je došao novi kredit da se opet isisa novac, a time i posljednja preostala ušteđevina. I opet je došla pumpa i isisala milijarde, i opet su se vratile, sve dok sretno, nakon što se ova šarmantna igra ponovila devet puta, Reich nije napravio 100 milijardi duga.

U zamjenu su ljudi naravno držali u svojim rukama 100 milijardi u fino tiskanom papiru – prvo smo zamišljali da smo postali toliko bogatiji – ali onda dolazi država i kaže: "Suočavam se s bankrotom."

Da, ali zašto? – Ja sâm sigurno ne mogu bankrotirati ni ako povremeno izvadim novčanicu od sto maraka iz desnog gornjeg džepa i stavim je u lijevi. Zasigurno bi bila najveća ludost od svih ako bismo nastavili s ludošću naše ekonomije ratnih obveznica proglašavanjem bankrota. [* Feder ovdje smatra njemačku naciju jedinstvenim entitetom, a ne pukom skupinom pojedinaca: novac koji je prebačen od jednih Nijemaca drugim Nijemcima ostaje unutar njemačke nacije, što znači da je u moći njemačke vlade prilagoditi raspodjelu, možda na izravnu štetu nekih pojedinaca, ali za dobrobit nacije kao cjeline.]

Let us break the enslavement to interest on money! Let us declare the war-bond certificates to be legal tender with interest canceled, and the nightmare of state bankruptcy will melt away from us like March snow under the Sun.

Prekinimo robovanje kamatama na novac! Proglasimo potvrde o ratnim obveznicama zakonitim sredstvom plaćanja s poništenim kamatama i noćna mora državnog bankrota otopit će se s nas kao ožujski snijeg pod suncem.

Kažu mi ljudi da je ukidanje kamata prikriveni državni bankrot. Ne, to nije istina! – Babaroga državnog bankrota zapravo je samo bajka koju su izmislile mamonističke sile.

Knjiga Franza Röhra, Was jeder vom Staatsbankerott wissen muß [Što bi svatko trebao znati o državnom bankrotu], potpuno je zapela u mamonističkim načinima razmišljanja. Iako autor općenito prilično jasno prepoznaje ekonomske probleme koji nam prijete socijalizacijom, te iako jasno i ispravno savjetuje da nas u konačnici može spasiti samo obnova gospodarstva – on se ne može osloboditi praznovjerne vjere u svetost kamata, pa stoga državni bankrot prikazuje posve u skladu s kamatom mamonizma, kao posve zastrašujuću katastrofu.

Zanimljivo je primijetiti da se Röhr, usprkos boljem povijesnom poznavanju, ne može osloboditi mamonističkog gledišta, te u svojoj završnoj riječi napominje: "Ako se razarajuća ekonomska katastrofa ne spriječi, nitko neće biti pošteđen od nje", dok na stranici 81 priznaje da su posljedice lošeg upravljanja javnim financijama vrlo brzo djelomično preokrenute, a na stranici 68 kaže da u svakom slučaju ne treba sumnjati da je Rusija (u prošlom stoljeću) prebrodila te valutne krize bez trajnih problema . Na stranici 76 on kaže, dok ispituje učinke državnih bankrota, da iako su se, naravno, dogodili duboki ekonomski problemi itd., uglavnom nije došlo do uništenja države niti njezine ekonomske snage. Naprotiv, brzo oživljavanje nacionalnog gospodarstva i oporavak javnih financija uočava se dovoljno često. Kad autor zatim nastavi još tri retka da bankrot države apsolutno znači ekonomsku katastrofu i uzrokuje beskrajnu bijedu; Žao mi je što nisam mogao slijediti ovu logiku.

Ali vratimo se našem konkretnom slučaju! Što bi bilo poštenije? Farizejski govoriti o nepobitnosti ratnih obveznica dok se tlači narod ogromnim poreznim teretom? Ili, ako je ministar financija imao hrabrosti otvoreno pristupiti ljudima i izjaviti: "Ne mogu platiti kamate na ratne obveznice, ili mogu samo ako od vas prikupim točno isti iznos poreza. ". . . . Ali tada za vrijeme rata apsolutno mi je trebao novac; ništa pametnije (vidi Englesku) mi nije palo na pamet, pa sam napravio prevaru s ratnim obveznicama s visokim kamatama. Morate mi oprostiti, voljeni narode; na kraju je sve bilo za vas, ali ako se više ne želimo igrati skrivača... ja, država, neću više plaćati kamate, a vi, porezni obveznik, ne morate plaćati porez da biste pokrili te kamate... To temeljito pojednostavljuje naše transakcije; izbjegavamo ogromnu poreznu birokraciju i isto tako ogromnu birokraciju plaćanja kamata, čime čuvamo ogromnu količinu novca i radnog potencijala."

Dugo sam se zadržao na razotkrivanju ove prijevare, ali smatram da je ovdje apsolutno bitno ni u jednom trenutku ne izgubiti iz vida širu sliku.

* * * * *

Prema bavarskim poreznim prijavama, krug ljudi koji bi stradali – recimo, upravo oni koji su prema svojim poreznim prijavama dobili više od 30.000 maraka kamata – su 822 osobe, što je samo 0,4% onih obvezni plaćati porez (Bayr. St-Z. 1913) u cijeloj Njemačkoj, dakle, otprilike 10.000. (Viših 10 000!)

Razjasnimo sada sami sebi što je kraće moguće najvažnije aspekte ovog revolucionarnog zahtjeva, i doista prvo razmotrimo pitanja iz naše nacionalne perspektive.

Za to je prvo potrebno jasno sagledati našu trenutnu situaciju. Državni tajnik Eugen Schiffer, u svom velikom govoru u berlinskoj Gospodarskoj komori, izjavio je da je to "nemoguće ignorirati". To je samo djelomično točno. Moguće je zanemariti ogromnu zaduženost naše nacionalne ekonomije i devalvaciju naše valute bez presedana -- ukratko, činjenicu da smo preko noći postali osiromašeni narod.

Međutim, ne mogu se zanemariti tereti koji nam se nameću kroz mirovni ugovor. Trenutačno postojeće potvrde o zaduženju, kako smo vidjeli, iznose oko 250 milijardi. Pretpostavimo prvo da nam Antanta u nekom obliku nametne dodatnih 50 milijardi ratne odštete: to ukupno čini oko 300 milijardi duga.

Koliko god to moglo opteretiti uske okvire ove rasprave, svejedno se moraju reći neke riječi o veličini njemačkog nacionalnog bogatstva. Istrage Helferricha i Steinmann-Buchera procjenjuju njemačko nacionalno bogatstvo na oko 350 milijardi. Takvim se nalazima može pripisati samo vrlo ograničena vrijednost, koliko god pažljivo bila izvedena. Vrijede samo za vrijeme nesmetane gospodarske aktivnosti. Ali oni su također prilično pogrešni jer su uključena državna i općinska imovina, pa tako na primjer i popravci cesta, modifikacije plovnih putova itd. Jasno je da iako je proizvodnja takvih djela možda koštala ogroman novac, ona ipak nemaju nikakvu unutarnju vrijednost. Bolje mjerilo nacionalnog bogatstva je takozvano oporezivo bogatstvo koje proizlazi iz poreznih prijava za obrambeni doprinos ili ratnog poreza na bogatstvo. Iz ovoga proizlazi zbroj od 192 milijarde, dakle daleko manje od Helfferichove brojke. Ovoj svoti ipak se može dodati oko 10%, prema iskustvu, za zakonski neoporezovana mala bogatstva, i otprilike jednak iznos za "tihe rezerve". [* „Tihe rezerve” rezultat su podcjenjivanja pozitivnih vrijednosti i precjenjivanja negativnih vrijednosti u računovodstvu, kako bi se stvorio dojam najniže moguće neto vrijednosti.]

U svakom slučaju, čini mi se preoptimističnim govoriti o nacionalnom bogatstvu većem od 250 milijardi Ali čak i ovaj broj ima samo vrlo ograničenu važnost. Najispravnije bi bilo potpuno se odvojiti od ideje nacionalnog bogatstva koje je uopće brojčano dokučljivo i prodrijeti do spoznaje da nacionalno bogatstvo nalazi svoj izraz isključivo u umnom i fizičkom radnom potencijalu cijele nacije, pa tako pripada redovima veličina koji nemaju veze s užim konceptom kapitala. Doista, još uvijek moramo vidjeti daljnji izvor nacionalnog bogatstva u prisutnosti mineralnih resursa, bogatstva šuma i plodnog tla, ali te se stvari također ne mogu obuhvatiti brojčano, budući da njihova vrijednost varira između nule i beskonačnosti, ovisno

o tome je li mineralni resursi leže neiskorišteni, ili se, na temelju geoloških izvješća, mogu računati na milijarde tona ugljena i tako dalje.

Ne zaboravimo da je Njemačka zaista siromašna zemlja. Od monopola ne posjeduje gotovo ništa. Po bogatstvu mineralnih resursa daleko zaostaje za većinom svojih susjeda, a da i ne govorimo o neusporedivim mineralnim resursima kineskog, indijskog i američkog carstva. Po plodnosti tla daleko je ispod usporedbe s blagoslovljenim poljima ruske crne zemlje i s lako produktivnim dijelovima tropskog i suptropskog tla. Stoga na kraju uvijek imamo samo potencijal i volju naših ljudi za radom, kao i dostupnost dovoljno posla, a moramo jasno shvatiti da u ovakvom stanju stvari ne može biti govora o osiguranim dugovima, kolateralima za naše dužničke instrumente...

Bilo da se radi o kamatnim ratnim obveznicama ili beskamatnim novčanicama Reicha, iza njih stoji samo i isključivo porezni potencijal cijelog naroda – a što je porezni potencijal osim funkcije rada – snaga ukupnog radnog stanovništva?

* * * * *

Sada moramo sami sebi razjasniti još jedan relevantan kompleks pitanja, a naravno i glavne stavke naših državnih prihoda-izvora i rashoda. Postoji nevjerojatna suprotnost između širokog prostora koji briga za zarađivanjem novca zauzima u našim privatnim životima i pozornosti koju pridajemo velikim pitanjima upravljanja našim državnim financijama, a ipak između individualnog gospodarstva i nacionalnog gospodarstva ne postoji nikakva bitna razlika.

Glavni unosi za državni prihod su: prvo, neto dobit pošta i željeznica; drugo, one rudnika, šumarskih uprava i drugih državnih poduzeća; treće, cestarine i neizravni porezi; četvrto, izravni porezi.

Kako ne bih poticao čisto teoretske rasprave o takvim eminentno praktičnim pitanjima, želim razjasniti pojedinačne unose iz državnog proračuna Bavarske iz 1911. godine prema njihovom redu veličine. Pošta, telegraf i željeznice donijeli su 120 milijuna; šume, rudnici itd. oko 40 milijuna; neizravni porezi, 53 milijuna; izravni porezi, 60 milijuna. Dodatnih 67 milijuna pritjecalo je od biljegovina, pristojbi, poreza na nasljedstvo, poreza na zemlju, transfera prihoda iz Reicha itd.

Što je s rashodima? Tu prije svega nalazimo isplate kamata na državni dug, uključujući i dugove željeznice s 85 milijuna. Za kraljevsku kuću, 5 milijuna; pravosuđe, 27 milijuna; unutarnja uprava, 40 milijuna; crkve i škole, 51 milijun;

financijska uprava, 13 milijuna; izdaci za potrebe Reicha, 50 milijuna; mirovine, 36 milijuna. Razni rashodi 5 milijuna. Tada je u ovoj sretnoj godini bavarskih financija godišnji proračun ostavio prihod-višak od 27 milijuna.

Međutim, u okviru naše misli tiču nas se samo oni izdatci koji se mogu izostaviti ukidanjem kamatnog ropstva. Tu su, naravno, na prvom mjestu kamate na državni dug sa 85 milijuna maraka; pridodajmo tome najveći dio naše uplate za financijsku upravu od oko 10 milijuna; nadalje, veliki dio isplata za svrhe povezane s Reichom, od kojih dodajmo polovicu, 25 milijuna, i konačno 5 milijuna u isplatama za kraljevsku kuću sada su nestali: ukupno 125 milijuna.

Nestanak ovih upisa znači mogućnost odustajanja od nametanja svih izravnih i neizravnih poreza, koji su, vidjeli smo, donijeli 53 milijuna i 60 milijuna maraka, ukupno 113 milijuna maraka!

Sada uopće nismo mišljenja, da treba posve ukinuti izravne i neizravne poreze; nedvojbeno u razumnim granicama služe s jedne strane za odgoj, s druge strane za regulaciju. Zasigurno nije više nego ispravno i pošteno da dobit od imovine koja je u slobodnom i čistom vlasništvu ostane podložna umjerenom, stupnjevitom porezu, budući da država naravno također mora održavati sigurno vlasništvo sa svojim policijskim agencijama. Čini se jednako preporučljivim da se od trgovine i industrije zahtijeva da daju porezne doprinose koji odgovaraju njihovoj radnoj dobiti, budući da se država također mora brinuti za održavanje i razvoj javnih trgovačkih putova za njih. Odgovarajuća minimalna biračka pristojba za svakog građanina s pravom glasa također je zahtjev pravednosti, jer se i od države traži briga za sigurnost osobe i njezine imovine.

U području neizravnih poreza snažna ekspanzija svih čistih poreza na luksuz ima regulatorni učinak u najboljem smislu, *dok sve jednostavne namirnice i potrepštine ljudi trebaju biti oslobođene poreza!*

Rezultat takve porezne politike bio bi manje u visokim prihodima – o čemu ne može biti govora, jer za veliku masu stanovništva oporezivanje ne bi trebalo biti pravi teret, već samo podsjetnik da čovjek nije samo individualna bit ali i građanin države, te da uz građanska prava ima i građanske dužnosti.

Porezni prihodi trebali bi biti manje potrebni za otplatu dugova poduzeća u državnom vlasništvu, čija je neto dobit, kao što smo vidjeli, dovoljna da pokrije normalne rashode države za škole, sveučilišta, pravosuđe, unutarnju upravu itd. Porezni prihodi trebali bi se koristiti za unapređenje posebnih kulturnih zadaća

države za koje nikada nisu bila dostupna odgovarajuća sredstva u okviru normalnog državnog proračuna. Tu prije svega mislim na sirotišta, zavode za slijepe i bogalje, vrtiće, skrb za trudnice, borbu protiv tuberkuloze, alkohola i spolnih bolesti te izgradnju vrtnih gradova i naselja, posebno za smještaj i humanu brigu o našim ratnim vojnim invalidima.

* * * * *

Pogled nam se širi. Vidimo djevičansku zemlju. Može li ukidanje kamatnog ropstva značiti ukidanje svih poreza? To bi značilo, da smo iz ove divovske borbe izašli kao pobjednički narod. Kako stvari stoje, nemojmo slaviti prerano; tereti koje su nam nametnuli naši neprijatelji pobrinut će se da nećemo. Ali u svakom slučaju vidimo djevičansku zemlju na temelju prilično jednostavnog primjera našeg državnog proračuna Bavarske koji smo upravo upotrijebili...

Općenito, nalazimo prilično slične odnose u drugim njemačkim saveznim državama, i nije previše reći da od viškova državnih poduzeća, željeznica, pošta, telegrafa, šuma, rudnika i tako dalje, svi državni izdaci za cjelokupno pravosuđe, za svu unutarnju upravu, uključujući državne građevinske projekte, sve izdatke za škole i sveučilišta, baš kao i za kulturne svrhe, moglo bi se pokriti bez poteškoća. Dakle, savršeno idealno stanje.

Zašto nije tako? Uvukle su se kamate. Zbog plaćanja kamata hrana stanovništva postaje skupa; zbog kamata šećer i sol, pivo i vino, šibice i duhan i bezbrojne druge dnevne potrebe nose neizravne poreze. Zbog kamata moraju se povećati izravni porezi, koji se dijele na zemljišne poreze koji se prenose u obliku viših cijena žitarica, kućne poreze koji povećavaju najamninu, poslovne poreze koji opterećuju produktivni rad, poreze na dohodak koji neizbježno snižavaju životni standard državnih službenika i ljudi s fiksnim plaćama, i konačno na samom kraju, skroman u davanju, ali nezasitan u uzimanju, kreditni kapital plaća porez na kapitalne dividende. Prema poreznim prijavama iz 1911. godine, od 253 milijuna kapitalnih dividendi primljenih u Bavarskoj, svih 8,1 milijun plaćeno je državnim porezima.

Vidjeli smo da sve kapitalne dividende, sve kamate na kapital, u konačnici moraju biti prikupljene radom cijelog naroda. Vidjeli smo da su kamate na javne dugove najveća stavka u našem državnom proračunu, a vidjeli smo da obveznici plaćanja poreza na kamate daju vrlo ograničen doprinos državnim prihodima.

U smislu relativne veličine, kapitalist je platio 8 milijuna od ukupno 60 milijuna izravnih poreza, što je samo osmina do šestina izravnih državnih poreza plaćenih u

Bavarskoj 1911. Izravni porezi su, međutim, samo oko petine ukupni državni prihod. Stoga zajmovni kapital doprinosi samo oko tridesetog do četrdesetosmog udjela ukupnih državnih potreba.

Ne treba poricati da je porezno zakonodavstvo tijekom rata, posebice posljednjih godina, posezalo za jačim porezom na kapitalne dividende, ali jače neizravno oporezivanje manje-više je išlo u korak s tim, tako da se relativna veličina gotovo nije promijenila.

Slika postaje strašna kada uzmemo u obzir proračun Reicha. Ovdje su razmjeri sami po sebi već mnogo nepovoljniji. Reich nema iste porezne izvore kao pojedinačne savezne države. Izravni porezi rezervirani su za savezne države; poduzeća Reicha ograničena su na poštu i željeznicu Reicha (imajte na umu da ovo ne uključuje pruske državne željeznice), i prema tome ostaju samo cestarine i neizravni porezi.

Redovi veličina izvora prihoda Reicha (vidi Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich za godine 1917. i 1918.) bili su, u godini 1915., 1 milijarda neizravnih poreza, 0,8 milijardi posebnih prihoda (ratni doprinosi, matrikularne pristojbe).), i tako dalje. I ovdje opet ista slika. Više od trećine, točnije 1,3 milijarde, pojedeno je već 1915. godine otplatom kamata na dug Reicha. I ovdje je kreditni kapital ponovno ušao. I ovdje zahtijeva sve izravne poreze da ga zadovolji. Šećer se plaća 163 milijuna, sol 61 milijun, pivo 128 milijuna, duhan, rakija, pjenušac, gorivo za svjetiljke, šibice, karte za igranje i bezbroj drugih stvari morali su biti oporezovani da bi se skupila milijarda maraka koja se potom potpuno slila u džepove kapitalista.

Danas je zagonetka kako platiti kamate na dug Reicha. Samo plaćanje kamata proždire 8 milijardi [godišnje], temeljeno na 100 milijardi u ratnim obveznicama plus drugim ratnim kreditima. Prihodi od pošte i željeznice teško se mogu dalje povećavati. Daljnje povećanje cestarina teško da će se tolerirati; stoga je vjerojatno preostalo samo peterostruko ili deseterostruko povećanje neizravnih poreza -- nemoguće! -- ili jasan uvid da nam samo i samo ukidanje robovanja kamatama na novac može donijeti spasenje. Ogromno samozavaravanje je ono što je bila cijela ekonomija ratnih obveznica. Njemački narod je od sebe posudio sto milijardi za svoj rat. Za to je sebi obećao 5 milijardi u kamatama; stoga mora platiti 5 milijardi u porezima. Sva korist ide velikom kapitalistu, koji izvlači toliko kapitalnih dividendi da ih nikako ne može iskoristiti, a ipak se samo prilično skroman postotak oduzima kroz porez na kapitalne dividende, kao što smo vidjeli.

* * * * *

Nadam se da sam kroz glavne naglaske svoje prezentacije već odagnao ljudski shvatljiv strah koji mnogi čitatelji mogu imati da će na kraju izgubiti prihod od kamata od svojih lijepih certifikata. Neka se samo ukratko pokaže s jednim primjerom da je cijela ekonomija kamata velika samoobmana, a uz to želim pogledati i višu razinu solidnog prihoda srednje klase.

Pretpostavimo da glava kuće ima prihod od rada 10.000 maraka, a povrh toga još 5000 maraka od kapitalne dividende. U prvom redu od toga će se platiti oko 1500 maraka izravnih poreza; onda će se barem 1000-1200 maraka u vidu visokih najamnina oguliti za vječne kamate. Još 1000 maraka vjerojatno će biti iscijeđeno u obliku neizravnih poreza za obitelj od pet ili šest članova, a već sada se shvaća da nije puno ostalo od lijepih kapitalnih dividendi koje su uživali mali i srednji kapitalisti pod sretnim poreznim stopama ranijih godina. Doista, već danas više ne može biti govora o "višku"; naprotiv, ako se danas sami preispitaju aktualni fantastični porezni prijedlozi, vjerojatno će znatno više dohotka od rada biti oporezovano.

Naravno, situacija je sasvim drugačija za velikog kapitalista, koji, recimo, ubire samo 1 milijun u kapitalnim dividendama. (Takvih je danas u Njemačkoj prilično mnogo.) Od poreza na kapitalnu dividendu ovaj sretnik plati najviše 50-60 tisuća maraka. Od neizravnih poreza također ne plaća više od oca obitelji iz prethodnog primjera. Na kraju krajeva, on sa svojim budžetom može živjeti sasvim udobno, doduše s 40-50 tisuća maraka, čak i u sadašnjoj skupoj eri. Ako mu ostane otprilike lijepih 900.000 maraka gotovine, za to će uz 5% kamata na kredite idućih godinu dana dobiti još 45.000 maraka i to, po zakonu, na teret radno sposobnog stanovništva.

Mali umirovljenik koji živi samo od svojih kamata nedvojbeno bi bio oštećen. Ako je sposoban za rad, onda mora naravno odlučiti ostvariti prihod od rada. Time se on onda postavlja puno bolje od milijuna svojih narodnih drugova koji nemaju ništa osim svog fizičkog ili mentalnog radnog potencijala. Ako to ne želi, onda mora pojesti svoje bogatstvo. U konačnici ima 20 godina da ga gricka iznova i iznova, ako nastavi trošiti godišnji iznos koji je primao uz kamatu od 5%. Osobama koje nisu radno sposobne, ili su oslabljene bolešću ili godinama, očito se mora osigurati primjerena egzistencija kroz razvoj socijalne skrbi za sve segmente stanovništva.

Vizualiziram socijalnu dobrobit na sljedeći način:

Pretpostavimo da je starija gospođa, udovica, koja je dosad morala živjeti od kamata od kapitalnog ulaganja od 60.000 maraka, zakonski proklamiranim ukidanjem kamatarskog ropstva lišena izvora prihoda. Ovdje bi se kroz najširu ekspanziju mirovinskog sustava dala mogućnost navedenoj osobi ostvariti mirovinu koja odgovara njenom kapitalu, pri čemu bi se godišnja mirovina čak mogla povećati u odnosu na prijašnji kamatni prinos, tako da se također dobije izvjesna naknada za umanjenu vrijednost novca čak i ovom krugu ljudi. Tako se, primjerice, u zamjenu za predanih 60.000 maraka u dužničkim instrumentima Reicha, saveznih država ili u pokrivenim obveznicama mogla dobiti godišnja doživotna mirovina od 4000 maraka. Ako udovica ima djecu i želi im oporučiti dio bogatstva, onda joj se može dopustiti da samo 40.000 maraka pretoči u mirovinu, a da preostalih 20.000 ostane za djecu. Od 40.000 maraka, ovisno o godinama života tražitelja mirovine, godišnje se moglo dati do 1/12 primljenog kapitala. Nadalje, treba ovdje također primijetiti da će, s prekidom opresivnih poreza kao rezultat ukidanja kamatnog ropstva, troškovi života udovica biti prilično smanjeni.

It Uvelike bi premašilo opseg ovog eseja detaljno ispitati osobne interese svakog sloja stanovništva. Takav revolucionarni zahtjev ne može se odnositi na osobne interese; međutim, kako ideja bude djelovala, otkrit ćete da zdrave posljedice na kraju osobno donose korist svakom pojedincu.

Upravo problemom koji je već izoliran gore, kako postići oslobađanje od kamata na ratne obveznice, pokušao sam već razjasniti da mali kapitalisti - pri čemu mislim na sve stotine tisuća koje su izazvane preko hiperameričke reklamne kampanje da svoju ušteđevinu posvete upisu u ratne obveznice -- ne samo da nemaju nikakve koristi od kamata, budući da to naravno moraju sami platiti porezima, nego, s poreznim zakonodavstvom skrojenim za zaštitu krupnog kapitala, moraju podržavati plaćanje kamata za pretplate od milijun maraka.

Čini mi se da, osim ovih neposrednih razmatranja, apel svima za dobrobit njihove djece mora sam po sebi uvjeriti zabrinutog obveznika da prihvati kao potpuno prirodno odricanje od vječne kamate od dugova Reicha. Što u ovom slučaju stvarno gubi domoljub koji je svojoj domovini u najtežoj potrebi dao 10.000 maraka, osim lihvarskog potraživanja da u roku od sto godina izvuče 50.000 maraka kamata, a da glavnicu nije ni umanjio? Zauvijek njegova djeca i unuci moraju raditi, samo da plate sve kamate.

* * * * *

Pitanje povrata posuđenih iznosa može se riješiti na različite načine. U svojim ukratko iznesenim glavnim idejama o ovom problemu, koje sam podnio vladi Narodne Države Bavarske [pod Kurtom Eisnerom] 20. studenoga prošle godine [1918.], predložio sam jednostavno da otplata zauzme mjesto plaćanja kamate po stopi od 5% godišnje tijekom 20 godina. Vjerujem da u onome što slijedi mogu dati čak i puno bolji prijedlog, koji zbog svoje jednostavnosti svakako zaslužuje prednost: "Potvrde o ratnim obveznicama nakon poništenja kamata bit će proglašene valutom." To je Kolumbovo jaje. Prednost ove mjere je u prvom redu što od nje nitko zapravo ništa ne osjeti. Potvrde o ratnim obveznicama i dalje leže u depoima; ali ih nitko od mladih ljudi ne dobiva, ništa više od knjige, ili ormarića, ili nekog drugog korisnog predmeta koji bi netko posudio svom prijatelju.

Ako treba novac, onda se jednostavno izvadi novčanica ratne obveznice i plati njome. Naposljetku, novčanice ratnih obveznica imaju jednako ljepote i papirnate vrijednosti kao i naše druge novčanice od 10, 20, 100 i 1000 maraka. Zasigurno ne može biti govora o tome da je tržište preplavljeno valutom u takvom beznačajnom prijelazu iz kamatne ekonomije u beskamatnu nacionalnu ekonomiju. Sve potvrde o ratnim obveznicama doista su već dobro zaštićene i pohranjene u bankovnim trezorima ili na drugim skrovištima koja ljudi smatraju sigurnima, poput vunene čarape ili gomile gnojiva. Doista, ne može se poreći da naš izdani papirnati novac, čak oko 40 milijardi, također nije u optjecaju, već se većim dijelom gomila na gore opisani način. Naše potrebe za valutom u doba gospodarskog procvata prije rata također su iznosile tek oko 4-6 milijardi, a nezamislivo je da bi nam danas u sve uobičajenijoj bezgotovinskoj ekonomiji trebalo više od dvostruko više.

[U kasnijem odjeljku Feder navodi da je odlučio da jednostavno dopustiti da se potvrde o ratnim obveznicama koriste kao valuta nije najbolja ideja. On predlaže da ih se umjesto toga pretvori u bankovni kredit.]

* * * * *

Otkazivanje kamate mora se izvršiti na potpuno isti način za svu imovinu s fiksnom kamatom. Za ovu imovinu, baš kao i za imovinu koja donosi dividende, preporučuje se izvorno predložena „otplata“ u 20 ili 25-godišnjim mirovinama, posebno za hipoteke.

Ukidanje kamatnog ropstva za hipoteke znači bez sumnje rješenje stambenog problema, oslobađanje od previsokih najamnina. Uopće nije evidentno zašto bi

nositelj hipoteke trebao imati vječnu korist od kamata od jednom posuđenog iznosa, zašto bi mu se odobrio nenaporan i beskrajan priljev dobara, zašto bi velika masa naroda samo za to nezdravo načelo kamata, treba plaćati visoke najamnine iz godine u godinu. Napomenimo vrlo kratko da se samo po sebi jasno ne može govoriti o potpunom ukidanju najamnine, jer naravno upravljanje i održavanje kuća zahtijeva stalni rad i novac. Do sniženja najamnina stoga može doći samo ako proizlazi samo od sebe kroz izvršenu otplatu hipoteka.

Samo jedno treba oštro naglasiti, da ukidanje robovanja kamatama nema nikakve veze s našim ukupnim vrijednosnim radom, utoliko što se ne postavlja ni na koji način prepreka poduzetničkom duhu, proizvodnom radu, proizvodnji robe, stjecanju bogatstva. Naprotiv, kao što smo vidjeli, cijeli je radni narod oslobođen zagušljivog, nerazumnog, teškog tereta; naš duševni život je očišćen od opojnog otrova.

* * * * *

Možemo reći koliko je ispravno prepoznata plodnost problematike kamata tijekom povijesti, po činjenici da su umovi svih vremena i svih naroda bili zaokupljeni njime...

U raznim odlomcima Starog zavjeta, kao npr. U Levitskom zakoniku 25 i Ponovljenom zakonu 15 nalazimo propise o prestanku kamata u obliku da sedma godina uvijek bude prihvatna ili jubilarna, u kojoj se svi dugovi narodnih drugova trebaju smanjiti.

Solon je godine 594. pr. Kr. zakonodavstvom ukinuo osobno dužničko ropstvo. Taj se zakon nazivao velika Seisachtheia (otresanje tereta).

U starom Rimu Lex Gemicia iz godine 332. pr. Kr. iznenada je rimskim građanima u potpunosti zabranio zaračunavanje bilo kakvih kamata.

Pod Justinijanom je donesena zabrana složenih kamata, s propisom da se više ne smiju zahtijevati nikakve kamate kada se zakašnjele kamate nakupe do razine prvotno posuđenog iznosa.

Papa Lav I. (Veliki) odredio je 443. godine opću zabranu uzimanja kamata; do tada je samo klericima bilo zabranjeno tražiti kamate na zajam. Zabrana kamata sada je bila dio kanonskog prava i također obvezujući propis za laike. Svjetovno zakonodavstvo također se postupno uskladilo s kanonskim stajalištima, pa je čak

prijetilo kaznom za naplatu kamata. Nalazimo to u policijskim pravilnicima Svetog Rimskog Carstva za godine 1500., 1530. i 1577.

Naravno, takvim su se zakonima sada mnogi protivili i često ih se zaobilazilo, a u ovoj prilično kratkoj povijesnoj retrospektivi može se spomenuti samo kao zapanjujuća povijesna činjenica da iako je prema kanonskom pravu od 11. do 17. stoljeća zaračunavanje kamata bilo zabranjeno kršćanima, bilo je dopušteno Židovima.

Bilo bi neobično dražesno istražiti u svakom slučaju koji su ekonomski tumori doveli do ovog snažnog skidanja tereta. Posebno bi bilo vrijedno vidjeti koje su moći i sile uvijek iznova kršile zabrane kamata.

S lihvarima se u srednjem vijeku često kratko snosilo; farmeri ili građani koji su bili iskrvareni okupili su se i pretukli profitere na smrt. Danas smo ušli u sasvim drugu fazu problema kamata. Takvi se pogromi najdublje ne odobravaju.

Također se više ne radi o pojedinačnim lokalno ograničenim simptomima bolesti koji bi se mogli suzbiti izrezivanjem gnojnog džepa; ovo što se događa je ozbiljna bolest cijelog čovječanstva.

* * *

Najizrazitije treba naglasiti da upravo naša suvremena kultura, upravo internacionalnost ekonomskih odnosa, čini kamatno načelo tako ubojitim. Navedenu povijesnu retrospektivu također ne treba smatrati analogijom za današnje okolnosti. Kad su Babilonci svladali Asirce, Rimljani Kartažane, Nijemci Rimljane, tada više nije bilo nastavka robovanja kamatama; nije bilo međunarodnih svjetskih sila. Ratovi se također nisu financirali zaduživanjem već blagom nakupljenim tijekom mira. David Hume daje vrlo lijep pregled toga u svom Eseju o javnom kreditu. Samo moderno doba sa svojim kontinuitetom vlasništva i svojim međunarodnim pravom dopušta da zajmovni kapital eskalira u beskonačnost. Novčić koji je u vrijeme Kristova rođenja uložen uz kamate više ne postoji, jer su od tada sva prava vlasništva nekoliko puta morala ustupiti mjesto nasilju; nasuprot tome, peni koji je stari Rothschild uložio uz kamatu još uvijek postoji, i postojat će, ako postoji međunarodno pravo, cijelu vječnost.

Uz to treba uzeti u obzir da su široki dijelovi Zemlje tek u modernom dobu prešli iz prirodne ekonomije u ekonomiju novca. U vezi s tim posebno je važno da su tek

sredinom 19. stoljeća ukinuta sva ograničenja naplate kamata, a isto tako i sve zabrane kamata: tako Engleska 1854. godine, Danska 1856. godine, Belgija 1865. godine, Austrija 1868. godine.

Tako da današnji koncept kamata kao neodvojivog od posjedovanja novca nije puno stariji od pola stoljeća. Ali upravo je taj kamatni koncept po prvi put uzrokovao da se novac pretvori u demonsku moć takve univerzalne prisile koju smo upoznali.

Početno, a zatim sve veće zaduživanje država prema kapitalistima također datira tek od sredine 19. stoljeća. Tek od tog vremena vidimo kako je država degradirala od povjerenika narodne zajednice u povjerenika kapitalističkih kamata. Ovaj razvoj je dosegao vrhunac u ratnim obveznicama, koje susrećemo u svim zemljama, koje isključivo, kao što smo prepoznali, služe samo mamonističkim kamatama, koje bi trebale biti okrunjene gigantskom kreditnom građevinom svjetskog zajma.

* * *

Ove kratke retrospektive trebale bi nam olakšati da se konačno odvojimo od pretpostavke da se zajmovnom kapitalu mora dati nadzemaljska moć da vječno i beskrajno raste iz samoga sebe. Obdaren zastrašujućim potencijalom za isisavanje na suho. Moramo se odvojiti od ideje da bi zajmovni kapital, bez utjecaja svjetovnih djela i zlodjela, trebao moći sjediti ustoličen iznad oblaka, bez utjecaja prolaznosti, bez utjecaja sila uništenja, bez utjecaja pucnjeva naših divovskih pušaka. Jer, čak i da kuće i kolibe, željezničke pruge i mostovi razbijeni granatama potonu u prah i pepeo, hipoteke će i dalje postojati; time se ne brišu željezničke obveznice i javne potvrde o zaduženju. Budu li sela i gradovi, cijele pokrajine žrtve suludog ratnog razaranja, kakav je rezultat? To znače nove potvrde o zaduženju. S očima bljeskajući pohlepom Zlatna internacionala ustoličena iznad oblaka promatra ludi nalet čovječanstva. I nije tako daleko vrijeme kada će cijelo čovječanstvo konačno služiti samo kao kamatni robovi mamonizma.

Ideja je međunarodna; ona mora osloboditi cijeli svijet. Pozdrav naciji koja se prva odvaži na hrabar korak. Uskoro će i drugi slijediti.

Na često upućeno mi pitanje je li ideja uopće nacionalno ostvariva, odgovaram s da. Mi smo unutarnje zaduženi.

Protiv stranih kamatnih potraživanja za sada smo naravno nemoćni; to se jednostavno mora platiti. Pretjerani odljev kapitala mora biti blokiran u najvećoj mogućoj mjeri, ali koliko god se zakonodavac suzdržava od donošenja zakona protiv ubojstava, ubojstava iz nehata, prijevare, itd., jer bi nitkova uvijek bilo, isto tako malo bi se narod u svojem totalitetu suzdržavao od poduzimanja koraka koji su prepoznati kao nužni za ozdravljenje svojih javnih financija, samo zbog činjenice da ne baš najbolji elementi naroda pokušavaju prenijeti svoj plijen na sigurno izvan zemlje. Ako pretpostavimo da bi stotine milijuna, čak i milijarde u potvrdama o ratnim obveznicama bile potrošene u inozemstvu; ni to još uvijek ne može biti značajan poticaj za neuspjeh ukidanja kamatnog ropstva; jer proporcionalno, od više od 250 milijardi maraka u domaćim investicijskim sredstvima s fiksnim kamatama, daleko većina još uvijek mora biti u zemlji.

Da opet ukratko rezimiramo. – Ukidanje robovanja kamatama radikalno je sredstvo za konačno i trajno ozdravljenje naših javnih financija. – Ukidanje kamatarske zajednice znači mogućnost odricanja od opresivnih izravnih i neizravnih poreza, jer će državna poduzeća, posebice nakon socijalizacije daljnjih pogodnih sektora (navigacija unutar zemlje, elektroprivreda, zračni promet i dr.), dati dovoljne viškove u javnoj blagajni za podupiranje svih društvenih i kulturnih zadataka države.

Osim ovog financijskog razmatranja, ukidanje kamatarske zajednice dat će produktivnom radu na svim poljima nastojanja prioritet koji zaslužuje. Novac se ponovno vraća u ulogu koja mu odgovara, da bude sluga u snažnom pogonu naše nacionalne ekonomije. Ponovno će postati ono što jest, vaučer za obavljeni rad, a time je otvoren put za viši cilj, za uzdržavanje od bijesne požude za novcem našeg doba.

Ideja upućuje na uspostavu jedinstvene fronte cjelokupnog radnog stanovništva: od nevlasničkog radnika koji je, kao što smo vidjeli, vrlo teško opterećen neizravnim porezima za zadovoljenje zajmovnog kapitala, kroz cijelu buržoasku klasu državnih službenika i zaposlenika, iz poljoprivredne i male trgovačke srednje klase, koji osjećaju nemilosrdnu tiraniju novca u obliku bijednih stanova, najma poljoprivrednog zemljišta, bankovnih kamata, i tako dalje, sve do vodećih glava, izumitelji, i direktori naše velike industrije, koji su svi manje-više zaglavljeni u pandžama krupnog kreditnog kapitala, kojem je uvijek prvi životni zadatak raditi za mirovine, dividende i kamate za moć novca koja se igra iza kulisa. U tu skupinu ne manje spadaju i svi krugovi inteligencije – umjetnici, pisci, glumci, znanstvenici, kao i drugi nezavisni profesionalci.

Iako krupni kreditni kapital, kao skupina fizičkih osoba ili kao personifikacija načela kamata, nastoji svjesno ili instinktivno prikriti činjenicu svoje bezgranične žudnje za kontrolom, i iako se cijela naša pravna tradicija temelji na rimskom pravu, dakle na zakonu koji je služio za zaštitu plutokracije, oduvijek je tako snažno naglašavao zaštitu vlasništva i time prožimao osjećaj za pravdu naših ljudi, *mora doći do ukidanja robovanja kamatama na novac, kao jedinog izlaza iz prijetećeg ekonomskog porobljavanja cijelog svijeta od strane Zlatne internacionale, kao jedan od načina istjerivanja otrova mamonizma s njegovom pokvarenošću i kontaminacijom mentaliteta našeg doba.*

Pretvaranje ratnih obveznica u bankovni kredit

Zahtjev u § 1, za pretvaranje potvrda o ratnim obveznicama itd. u zakonito sredstvo plaćanja, u brojnim je prilikama naišao na prigovor da bi to značilo pretjerano preplavljivanje tržišta valutom. Taj je prigovor sam po sebi sasvim pogrešan. Do inflacije dolazi samo zbog postojanja ratnih obveznica.

Istina je, međutim, da, usprkos svojoj pogrešnosti, zabrinutost zbog fizičke prisutnosti ovih papira deklariranih kao valuta ne nestaje, i stoga, unatoč tome što je nerealistična, ova zabrinutost može izazvati nesretne nuspojave, kao da je zapravo ustupila nova inflacija. Stoga, mijenjajući § 1, zahtijevamo, nakon zakonskog ukidanja obveze plaćanja kamata, pretvaranje potvrda o ratnim obveznicama, zajedno s drugim javnim zadužnicama, [ne u valutu, već] u bankovni kredit.

Ova formulacija ima veliku prednost jer bi fizičko postojanje ratnih obveznica kao papira prestalo; potvrde o ratnim obveznicama dostavljale bi Reichsbanci banke, bankari, štedne institucije, itd., i bile bi uništene nakon izdavanja kreditne note za nominalnu vrijednost. Time bi gotovo svaka osoba u Njemačkoj dobila bankovni kredit, otvoren bankovni račun koji bi mogla koristiti.

Takav bi postupak imao i veliku prednost da zadržavanje većih ulaganja u privatnom vlasništvu ne bi bilo moguće, jer bi se nakon isteka određenog roka neuručene potvrde proglasile ništavnima.

Nadalje, bilo bi barem moguće kontrolirati koliko se ratnih obveznica troši izvan zemlje [što utječe na trgovinsku bilancu Njemačke]. Međutim, posljednja točka, ne smije ni na koji način blokirati ispunjenje ukidanja robovanja kamatama. Budući da se stvarno osjećamo preslabi u odnosu na inozemstvo, moramo zadovoljiti (samo) zahtjeve za kamatu koji nam se postavljaju iz inozemstva. Osobno sam potpuno mišljenja da bismo također trebali podržati ukidanje kamata čak i za strane vlasnike obveznica. Ne trebamo se bojati da će zahtjevi za stranim kamatama biti nametnuti silom oružja, budući da je bilo toliko napretka u povratku [iz ratnog ludila] nečemu što nalikuje samosvijesti, a nikad u povijesti nije poduzeta ratna akcija protiv velike države zbog financijskih mjera koje utječu na privatne osobe. Također ne treba zamisliti da bi čak i francuski narod postavio ultimatum Njemačkoj zbog kamata gospode Mayera, Schulzea i Cohna iz Njemačke, temeljenih na njihovim njemačkim ratnim obveznicama prebačenim preko granice.

Osim toga, bilo bi moguće, kako bi se izbjegao čak i privid državnog bankrota pred ostatkom svijeta, provesti lutriju ratnih obveznica, koja bi se tada, naravno, lako mogla namjestiti na temelju statistike dobivene kroz zahtijevanja isporuke potvrda, tako da bi se isprva izvlačili samo brojevi koji vjerojatno pripadaju ljudima u inozemstvu i isplaćivali u novčanicama Reicha.

Ipak, treća stvar bila bi dobrodošla potvrda raspodjele ratnih obveznica i popratna prilika koja još uvijek postoji za izvanredno jednostavno prikupljanje poreza na bogatstvo, dok bi stipendije, naravno, trebale samo naložiti uredima Reichsbanke da terete račun gospodina NN sa toliko i toliko maraka poreza. Na taj bi način plaćanje poreza bilo daleko bezbolnije - iako bi naravno pravo poreznih obveznika na žalbu i dalje postojalo u punom obimu.

Takvom transformacijom (konverzijom) ratnih obveznica u bankovne kredite mogla bi se postići i određena socijalna nivelacija, utoliko što manja ulaganja u ratne obveznice, dakle svi sitni upisi svih onih kojima upis ratnih obveznica doista i jest, smatrat će se domoljubnim djelom; recimo do 5 ili 10 tisuća maraka, isplatilo bi se po nominalnoj cijeni, dok bi se sve veće pretplate mogle kreditirati po stopi koja će se utvrditi. Kreditima za sve druge državne papire bi se postupilo potpuno isto.

Posebni komentari o zahtjevu za zakonom u Manifestu

Na § 1

Sasvim je neophodno da se sva državna i općinska zaduženja tretiraju na isti način, jer se samo takva jedinstvena velika regulacija cjelokupnog našeg monetarnog sustava, uz ukidanje kamatnog ropstva, može provesti.

Na § 2

Već sada je jasno da se ukidanje kamatnog ropstva mora primijeniti istovremeno i na sve ostale papire s fiksnom kamatom, kako ne bi došlo do apsurdnog procvata tih papira, do kojeg bi očito došlo da se samo javni papiri proglase beskamatnim. Smanjenje duga kao takvog bi se postiglo kroz godišnju otplatu, čime bi se postiglo stalno i dosljedno razduživanje svih zaduženih objekata.

Na § 3

Ovaj stavak je vrlo usko povezan s prethodnima, kao i sa zahtjevom za nacionalizacijom hipotekarnog kreditiranja u § 5. Seljak ili vlasnik kuće opterećen hipotekama nastavlja, nakon kao i prije, plaćati iznos koji je morao platiti njegovim vjerovnicima, ali ne više kao vječna kamata, nego kao otplata. Tako će nakon 20, 25 ili 30 godina, ovisno o prethodnoj kamatnoj stopi, vlasništvo nad zemljom i kućom biti oslobođeno duga. (Hipotekarna banka sa svoje strane može naravno samo tijekom tog vremena nastaviti odgovarajuće plaćati kamate na pokrivene obveznice vlasnicima pokrivenih obveznica.) Ruku pod ruku s ovim oslobađanjem od duga proizlazi pravo vlasništva zajednice na nekretninu oslobođenu hipoteka.

Univerzalni registar stanova, odnosno katastar nekretnina, morao bi doći na prvo mjesto; jer vlasništvo nad nekretninom bez dugova naravno ima i pravo na povrat uloženog kapitala, a također i trajno potraživanje dijela najamnine, na plaćanje svih davanja, troškova i tako dalje što dolazi s vlasništvom nekretnine, kao i odgovarajuću naknadu za rad koji sam vlasnik obavlja. [* Veza između registra stanova i prava vlasnika bez dugova je zbunjujuća, osim ako ideja nije upravljati rastom nekretnine tako da bude razumno profitabilna.]

Razmotrimo ovo u širokim crtama na primjeru urbane stambene kuće. Vrijednost kuće je 100.000 maraka. Nasuprot tome je evidentiran ulog hipotekarne banke od 50.000 maraka uz 4% na poziciji 1, ulog neprivrednog društva od 20.000 maraka uz 5% na poziciji 2, a 30.000 maraka je iznos koji je uplatio sam vlasnik kuće. Prihodi od zakupnine su 7000 maraka. Od toga treba platiti 2000 maraka za prvu hipoteku, 1000 maraka za drugu hipoteku i 1000 maraka za troškove, izdatke i tako dalje: sve u svemu 4000 maraka. Tako 3000 maraka ostaje vlasniku kuće kao kamata [da tako kažemo] za njegov vlastiti uloženi kapital od 30.000 maraka.

Nakon provedbe zakonskog ukidanja kamata na novac situacija nakon deset godina je sljedeća: 1. hipoteka 30.000 maraka, 2. hipoteka 10.000 maraka. Vlasnik kuće je u potpunosti povratio svoj kapitalni ulog, ali s druge strane postoji novo, javno pravo vlasništva u iznosu od 50.000 maraka. Time počinje pravo države da odlučuje o daljnjim prihodima od najamnine i da određuje visinu najamnine.
[* Feder ne navodi kako dolazi do cifre od 50.000 maraka: to je polovica vrijednosti stana-kuće, ali jednako i iznosu hipoteke na poduzeće. Vjerojatno najvažnija činjenica je da to nije više od iznosa koji se duguje u hipotekama, i stoga ne uzrokuje nikakvu bol vlasniku kuće. Vjerojatno, s obzirom na naglasak koji Feder stavlja na bezbolnu tranziciju, da je iznos duga za kuću manji od polovice

vrijednosti, država prema Federovom planu još uvijek ne bi zahtijevala udio vlasništva veći od onoga što se duguje na hipotekama.]

Bilo bi sada nepravedno, u pogledu otplate, staviti vlasnika kuće na istu razinu s hipotekama. Jer njegov kapital nije čisti kreditni kapital u užem smislu na koji bi trebalo utjecati ukidanje kamatnog ropstva; ovdje govorimo o "rizičnom" kapitalu, konkretno o novcu pretvorenom u vrijedno dobro, konkretno kuću. Stoga o vlasniku kuće odlučuje hoće li odobriti dulje trajanje plaćanja ili će odgovarajući postotak trajno uključiti u operativne troškove kuće.

Ovdje ne može biti svrha davati bilo kakve obvezujuće prijedloge; ovdje se daju samo prijedlozi o tome kako bi se čak i u području nekretnina mogla dogoditi tranzicija kamatne ekonomije u ekonomiju bez kamata.

Da bismo dovršili primjer, neka se status nakon 25 godina pretpostavi kako slijedi: do tog vremena sve hipoteke su otplaćene; samo su stalni troškovi isti ili zbog veće starosti kuće povećani sa 1000 maraka na možda 1500 maraka. Neka povrat koji se vlasniku kuće daje od ove svote također bude oko 1000 do 1500 maraka; stoga se u skladu s tim čini da oko 3000 maraka prihoda od najma ide za pokrivanje neugovarajućih troškova, dok bi preostalih 4000 od prvobitnih 7000 maraka prihoda od najma bilo slobodno raspoloživo. Država tako ima mogućnost sniziti najamnine više od pola; to će činiti npr. u radničkim stanovima, ili država može srezati najamnine samo za 20, 30 ili 40% i tako iz te razlike dobiti golem izvor prihoda za druge javne potrebe, prije svega naravno za vođenje javne izgradnje kuća. Za vile se najamnine ne snižavaju, ili se ne snižavaju mnogo, odakle postaju dostupna vrlo velika dodatna sredstva i za bolju izgradnju domova ili za posebne društvene svrhe. Ovo buduće stanje stvari ipak otkriva – i to smatram vrlo plodonosnom perspektivom – unutarnje opravdanje da zajednica (država) već sada sudjeluje u određivanju visine najamnine na način koji sam gore skicirao, uz snižavanje najamnina za radničke stanove.

U rastućem pravu države da sudjeluje u vlasništvu nad nekretninama također leži temelj za zdravu emisijsku banku i izdavanje kredita hipotekarnim vjerovnicima.

Na § 4 i 5

Ovi paragrafi zahtijevaju socijalizaciju cjelokupnog monetarnog sustava. Novac je samo i isključivo vaučer za obavljeni rad koji izdaje zajednica koja ima svoju državu. Izdavanje novčanih tokena jedno je od suverenih temeljnih prava države.

Krivotvorenje državnih novčanica podliježe najstrožim kaznama; *stoga je prilično snažan društveni zahtjev da se monetarni sustav stavi pod kontrolu kolektiviteta.* Radna snaga kolektiviteta jedini je supstrat novčanih znakova, a samo je neuspjeh da se uvaži ova temeljna činjenica općenito doveo do propadanja naših javnih financija i potpune anarhije monetarnog sustava općenito.

Odricanjem osobnih i komercijalnih kredita od strane privatnih bankara, predloženim u § 5, učinjen je dublji rez u ukupnom kreditnom sustavu. Za državni kreditni sustav, kao i za općinski, pa čak i kredit za nekretnine, mora se s najvećom strogošću i energijom uhvatiti za ukidanje kamatnog ropstva, jer je ono neizostavan preduvjet za socijalnu državu uopće.

Drugačija je situacija s osobnim kreditom. Također zahtijevamo, samu po sebi, beskamatnost osobnog kredita; ipak taj zahtjev nema istu ogromnu i glavnu važnost. Sjećamo se 250 milijardi u zajmovima s fiksnom kamatom u usporedbi sa samo 12 milijardi u dionicama koje plaćaju dividendu.

Svi takvi krediti, dionice, potvrde o sudjelovanju, rudarske dionice, vlasnički udjeli i tako dalje su rizični kapital. Prinos tog kapitala ovisi o djelatnosti i učinkovitosti onih osoba kojima je novac povjeren. Ovdje dolazi do izražaja element rizika i opasnosti od gubitka, kao i pitanje osobnog povjerenja. Za to se još uvijek čini neizostavnom određena naknada posebne vrste. Vlasnik dionica i tako dalje nema nikakve naknade niti koristi ako poduzeće kojem je povjerio svoj novac ne zaradi ništa. On u potpunosti gubi svoj novac ako poduzeće propadne.

Inače je kod, primjerice, vlasnika zadužničkih obveznica *Reicheisenbahna*. Željeznice Reicha [u Elsaß-Lothringenu] potpuno su izgubljene gubitkom Elsaß-Lothringena. Bez obzira na to, imatelj željezničkih obveznica nastavlja primati svoje kamate. Od koga? Od poreza kolektiviteta. Željeznice mogu raditi s deficitom bilo koje veličine kao u Pruskoj i Bavarskoj prošle godine; ali vlasnici obveznica jednako primaju svoje kamate. Od koga? Od danka plaćenog od radnog potencijala i potrošnje radnog stanovništva.

Htjelo bi se samo savršeno razjasniti ovu temeljnu razliku, kako bi se konačno prepoznalo gdje to vampir isisava radni potencijal ljudi.

Stoga bi osobni kredit trebao ostati, ili bolje rečeno, ponovno se dodijeliti osobnom poslovanju putem privatne banke. Osobna učinkovitost tražitelja kredita, s kojom je bankar osobno upoznat, ponovno bi trebala postati odlučujući faktor za

osobni kredit. Naknade koje određuje država regulirat će se same od sebe, u skladu s fluidnosti novca koja će svakako započeti s ukidanjem kamata.

Na § 6

Glavna točka § 5 vrijedi također posebno za dividende. U interesu društvene državne zajednice mora se zahtijevati da se pokuša povrat jednom pozajmljenog kapitala i za velika industrijska poduzeća – kako bi i ovdje došlo do smanjenja zaduženja pojedinačnih industrijskih tvornica prema onima koji su samo investitori.

Naime, ono što smo mogli promatrati u odnosu kreditnog kapitala prema svim narodima ponavlja se ovdje u manjem opsegu. I ovdje kapitalist iskorištava radnika, predradnika, inženjera, poduzetnika, sve podjednako, jer prednost ima prisila da se moraju zaraditi dividende. [* Ovo je problem dioničkih društava. Tvrtke u slobodnom i jasnom vlasništvu obitelji, kao što je uobičajeno u Njemačkoj, nemaju ovu karakteristiku.]

Međutim, ako postignemo oslobađanje industrija i poduzeća od vječnog kamatnog usisivača , tada je jasan put za snižavanje cijena proizvoda. , i za isporuku i distribuciju viška vrijednosti, dijelom zajednici, dijelom radnicima, srednjem menadžmentu i upravnim odborima pojedinih poduzeća, dakle onima koji stvarno sami stvaraju proizvodnju i vrijednosti.

Na § 7

U ovom paragrafu naravno dolazi u obzir i cijelo područje osiguranja, koje se može konstruirati na analognoj beskamatnoj osnovi. Plaćene premije ne mogu rasti dodavanjem kamata; radije će osiguravajuća društva postati štedljive institucije; drugim riječima rizik i prednost osiguranja su zadržani. Za to politička zajednica mora biti odgovorna.

Na § 8

S obzirom na obezvrjeđivanje našeg novca, koje je rezultiralo samo golemom masom naših bezbrojnih potvrda o zaduženosti, zahtijevamo veoma postupni porez na bogatstvo. U ovome stavljamo naglasak na "veoma postupni".

[Paušalni] porez na bogatstvo [u svrhu] smanjenja broja novčanica i tako dalje ne

bi bio ništa drugo nego samozavaravanje kojim se baca pijesak u oči ljudima. Jer ako također konfisciram polovicu cjelokupnog bogatstva posvuda i primim isplatu u obveznicama i pulpi, sve što se stvarno postiže time je smanjenje količine papira, dok će zauzvrat konverzijski faktor povećati fiktivnu vrijednost ukupnosti cirkulirajućeg papira na istu razinu kao prije. Prava vrijednost pripada uvijek samo robi za potrošnju i robi za uporabu, nikada papirnatim bonovima za obavljeni rad.

Drugo je pitanje može li se popraviti tečaj naše marke. Ali i to poboljšanje tečaja opet u konačnici ovisi samo o radnom potencijalu i proizvodnji, drugim riječima o mogućnosti proizvodnje naše ukupne nacionalne ekonomije.

Prigovori i njihova pobijanja

Nikada se još jedna ideja nije uspjela uspostaviti bez protivljenja, a ponajmanje ideja koja tako radikalno odstupa od davno uvriježenih pretpostavki o svetosti i nepovredivosti kamata. Uz prigovore koji su već izneseni i one koji se očekuju, uvijek je potrebno dvojako zapažanje: prvo se mora zapitati koji se dio prigovora koji se iznose temelji na namjernom iskrivljavanju ideje ukidanja kamatnog ropstva, i drugo, što bi trebalo reći kao odgovor na sve iskrene i na činjenicama utemeljene nedoumice?

Najčešći prigovor je tvrdnja: bez zaračunavanja kamata nitko neće posuditi novac.

Zapravo ne želimo da itko više posuđuje svoj novac. Kredit je bio trik, bila je zamka u koju je upalo naše gospodarstvo i u kojoj je sada bespomoćno uhvaćeno.

Ako narodu doista hitno treba veći kapital, tada potreban novac dobiva beskamatno u središnjoj državnoj riznici, samo uz otplatu. Na kraju će izdati nove novčanice. Zašto bi izdavala kamatonosne certifikate?! Nosi li papir kamatu ili ne, svejedno je! Njegov jedini i jedini oslonac je radni i porezni potencijal naroda. Zašto svaki javni rashod od početka opteretiti olovnim utegom vječnih kamata?

Da, ali kako bi država trebala ispuniti svoj kulturni rad za zajednicu? I dalje treba novac i može biti poštena u ovom zadatku samo putem zajmova koji naplaćuju kamate.

Ova se tvrdnja temelji na potpuno mamonističkom načinu razmišljanja. Moralo bi se namjerno izračunati za krivo usmjeravanje nakon temeljitog čitanja ovog Manifesta; jer prije svega smo dokazali da se nakon ukidanja kamatnog ropstva sve kulturne i društvene zadaće države mogu pokriti iz državnih poduzeća, iz prihoda

pošte, željeznice, rudnika, šuma i tako dalje, bez ičega dalje. Na drugom mjestu, suverena narodna država [*Volksstaat*] ima moć, u bilo koje vrijeme, preuzeti brigu o posebnim kulturnim zadaćama putem izdavanja beskamatnih vrijednosnih tokena umjesto kamatonosnih certifikata koji su proglašeni pravilom u mamonističkoj državi. Potpuno je nemoguće shvatiti zašto bi država sama sebi poskupljivala posebne kulturne zadaće, npr. izgradnju pruga, kanala, hidroelektrana uz vječno obećanje kamata koje su potpuno nepotrebne. Ako ne može platiti troškove izgradnje iz prihoda svojih sadašnjih poduzeća u državnom vlasništvu, onda nema razloga zašto država ne bi stvorila novac; suvereni narod to doista mora platiti, a on upravo taj novac priznaje kao sredstvo plaćanja. Zašto bi, međutim, narod sa svojim cjelokupnim radnim i poreznim potencijalom stajao iza još jednog papirića (kamatnog kredita), koji narodu u cijelosti nameće samo vječnu kamatnu obvezu u korist kapitalista!? Stoga daleko od ove opsesije mamonističke države!

Kapitalisti će tada samo uzeti izdane papirnate novčanice i akumulirati papirnati novac.

To se pobija na dva načina. Prvo, zahtjev da se puko posjedovanje novca učini neisplativim tada bi, naravno, već bio ispunjen, a ukidanje kamatnog ropstva dobrovoljno bi poduzeli sami kapitalisti, budući da se kapitalist sam odriče kamata ako gomila svoje papirnate novčanice kod kuće. Drugo, kapitalistov strah za svoj novac čini to malo vjerojatnim; treba samo zamisliti besane noći skupljača novca koji drži velike svote novca nagomilane kod kuće i stalno mora vidjeti kako mu prijete lopovi, pljačkaši, provalnici, pretresi kuća, požari i poplave. Uvjeren sam da bi se čestiti građanin u kratkom vremenu umorio od tih briga i da bi ubrzo došao do državne banke. Državna banka izdaje potvrdu i sada je zakonski odgovorna za račun, ali ne i za isplate kamata. Inače, naravno, treća mogućnost i dalje ostaje otvorena za svakoga, posebno da radi sa svojim novcem, da stvara vrijednosti i proizvodi robu, da sudjeluje u industrijskim poduzećima, da svoj život učini sve bogatijim i finijim, da podupire umjetnost i stipendiju, ukratko da dobro iskoristi svoj novac dok odbacuje kult Mamona.

Ipak, može se dogoditi da se hitno pojavi privatna potreba za kapitalom za neke ciljeve, npr. za ispitivanje izuma, osnivanje obrta od strane mladih, sposobnih obrtnika ili gospodarstvenika i sl.

Za početak, ovo nema nikakve veze s ukidanjem kamatnog ropstva! Jer, na prvom mjestu, mora se logično pretpostaviti da će kapitalist, koji nakon ukidanja kamatnog ropstva, naravno, nema više mogućnosti ulagati svoj novac na

neprobojan način i očekivati besposlenu potrošnju kamata, radije, kao u ranije dobi, biti sklon riskirati svoj novac za takve svrhe, tako da će se nedostatak ili potreba u tom smjeru stoga javljati mnogo manje nego do sada. Ili se, naprotiv, nije uvijek pročula iznova i iznova od učinkovitih poslovnih ljudi, od najpametnijih izumitelja, upravo pritužba kako je teško dobiti novac u mamonističkoj državi za takve svrhe osim ako se ne može zajamčiti "dividenda"? Na drugom mjestu, zadatak države koja dolazi mora biti da velikodušnom potporom potiče svaku kompetentnu snagu. Postojali su doduše i prije i sada već začeci za to u staroj birokratskoj državi, ali toliko malodušno da je, umjesto poticaja, nastala inhibicija i nevoljkost, zbog opterećujućih propisa koji su pratili dodjelu javnih potpora. Na trećem mjestu treba napomenuti da bi se izdvajanjem od nekoliko milijuna maraka moglo postići jako puno. Radost rada, marljivost i ustrajnost njemačkog izumitelja, inženjera, obrtnika itd. toliko je velika da bi, kroz pravo državnog sudjelovanja u rezultatima sretnih izuma, izdaci najvjerojatnije bili bogato nagrađeni (Engleska kao primjer).

Ukidanje kamatnog ropstva nužno vodi do iscrpljivanja bogatstva.

Oho! Tko to tvrdi? Ali, naravno! Tko god je prilagodio svoj život potrošnji svojih kamata na kapital i ne može se odlučiti za rad, za njega je svakako istina: trošeći 5% godišnje, potpuno će iscrpiti svoje bogatstvo u 20 godina. Naravno, ali to je sasvim u redu! Ono što mi želimo je upravo ukidanje kamatnog ropstva; želimo da život od mirovine prestane biti najviši ideal građana. Želimo okončati ovu mamonističku dekadenciju; doista, ne želimo više tolerirati da jedni, toliki, mogu trajno živjeti ugodno samo od plaćanja kamata na zajmove -- drugim riječima na račun drugih!

Ponavljam: također uopće nije istina da bi ukidanje kamatnog gospodstva dovelo do eliminacije i iscrpljivanja bogatstva. Naprotiv, ukidanje kamatnog ropstva promicalo bi stvaranje bogatstva temeljenog na radu koji proizvodi dobra i vrijednost, neopterećen i oslobođen vječnih kamatnih izdataka. Ukidanje kamatnog ropstva vodi, kao što smo vidjeli, sveobuhvatnom smanjenju troškova u cijelom životu; rasterećuje nas od prevelike težine oporezivanja tako da za svakog zaposlenog čovjeka mogućnost gomilanja štednje u budućnosti mora biti veća nego do sada. Još jedna stvar! Nacionalno-ekonomski rad industrije, trgovine koja nije ni na koji način ometana, već se do krajnjih granica potiče kroz ukidanje kamatnog ropstva.

Što dobiva radnik ako kapitalisti više ne primaju kamate?

Ovo pitanje se više ne bi trebalo postavljati! Na prvom mjestu, naravno, bio je to stalni bojni poklič rada da će kapitalisti eksploatirati radnike; kao drugo, doista smo jasno i jasno vidjeli da je radnik više od bilo koga drugog dužan platiti kamate na zajmove. [Drugim riječima, ono što radnik dobiva su niži porezi i niži troškovi života.]

Obiteljske veze su oslabljene i oštećene ako se ne može ostaviti nikakvo bogatstvo za djecu.

Da, kakva je ovdje stvarnost? Prilično općenito mislim da novac ima malo ili nimalo veze s osjećajem obitelji. Ili je netko čuo da su djeca bogatijih roditelja više privržena svojim roditeljima nego ona siromašnih roditelja? Ili bogati roditelji vole svoju djecu više nego manje imućne? Što je vjerojatno važnije za djecu, da im roditelji organiziraju najbolji mogući odgoj i nauče ih disciplini, odgajajući ih u marljive, zdrave i hrabre ljude, ili da im ostave najveću moguću vreću novca?

U posebnim slučajevima nedvojbeno će se morati priznati opravdana težnja da se djeci osigura financijska budućnost. Na ovu težnju, a time i na štedljivost roditelja za svoju djecu, neće ni na koji način štetno utjecati ukidanje kamatnog ropstva; baš suprotno. Mogućnost štednje postat će veća kada se naše nacionalno gospodarstvo oslobodi sveopćeg pritiska kamatnog ropstva.

Vidjeli smo na primjeru čovjeka sa zaradom od 10.000 maraka i mirovinom od 5.000 maraka da su sva srednja i manja bogatstva zapravo lišena bilo kakvog blagotvornog učinka zaobilaznim putem izravnih i neizravnih poreza na najam i tako dalje. Ne mogu dovoljno često ponavljati: kamate na obveznice za posjednike malog i srednjeg bogatstva su prijevara, samozavaravanje, vrtenje u krug, ali krupni kapital je kroz svoj odani tisak prilično đavolski propagirao i proklamirao u cijelom svijetu vjeru u svetost i nepovredivost kamata. Omogućuje svima da naizgled sudjeluju u ljupkoj, anestezirajućoj potrošnji kamate, kako bi se uspavala loša savjest koja neizostavno prati besposlenu potrošnju kamate – i kako bi se unovačili drugovi za borbu, za obranu ovog najvišeg dobra mamonizma.

Državni službenik, državnik će reći: država se ne može odreći obveze koju je preuzela prema svojim vjerovnicima.

Što znači "obveze"? Je li ikako moralno ulaziti u obveze za koje država mora od početka znati da te obveze može ispuniti samo ako oduzme kamate vjerovnicima kroz izravne i neizravne poreze u točno istom iznosu? Gdje je moral u tome? Ili možda nije poštenije priznati: “Kamate mogu platiti samo ako prikupim isto toliko poreza – ali u ono vrijeme u ratu sam itekako morao imati novaca, a za to sam napravio prijevaru s ratnim obveznicama; morate mi oprostiti, voljeni narode; to je na kraju bilo za vas, a sada se više ne želimo igrati skrivača; Ja država ne plaćam kamate i vi, porezni obveznik, ne morate plaćati porez za kamate; to će značajno pojednostaviti naše transakcije. Tako ćemo izbjeći ogromnu poreznu birokraciju, a isto tako i izvanrednu birokraciju koja služi kamatama. Pravo? Jesmo li se dogovorili?" A vi, Herr Scheidemann, nemojte ponovno isticati svoje ime na svim reklamnim stupovima kao državni tajnik stare kompromitirane vlade usred glupih izjava koje se odnose na sigurnost i nepovredivost ratne veze. Samo sebe sramotite: korist od cijele prijevare doista je otišla samo i jedino u veliki kreditni kapital.

Financijski dužnosnici i bankarski stručnjaci izjavljuju da je ukidanje robovanja kamatama na ratne obveznice i javne dugove nemoguće jer je to sinonim za javni bankrot.

Oprostite mi: prema vašim govorima mi smo ionako javno bankrotirali ili to moramo postati. No, otvoreno proglašenje javnog bankrota bila bi najveća glupost koju bismo mogli počiniti: stvarnoj nesposobnosti sadašnjih moćnika to bi preuranjeno pridodalo povijesnu potvrdu te nesposobnosti.

Zašto proglasiti bankrot? Ako sam stavio 3 marke iz desnog džepa hlača u lijevi, još uvijek ne smijem na taj račun proglasiti bankrot desnog džepa hlača!

S ratnim kreditom doista nije bilo drugačije! Reich je ljudima uzeo iz džepova prve stvarne sadašnje milijarde, a onda se novac vratio natrag; zatim je došao novi zajam i novac je opet potekao natrag; opet je došla pumpa i isisala milijarde i opet su se vraćale, sve dok nakon devet puta ponovljene igre država nije veselo napravila 100 milijardi duga. Za to su ljudi u rukama imali 100 milijardi fino tiskanog papira. Narod je isprva zamišljao da je postao toliko bogatiji; onda je došla država i rekla: “To je užasno; Imam 100 milijardi duga i suočavam se s bankrotom.” – Da, ali zašto? To je u svakom slučaju samo obmana! Ja doista nikada ne mogu bankrotirati ako svako toliko uzimam svoj novac iz jednog džepa i

stavljam ga u drugi. Stoga možemo biti spokojni zbog državnog bankrota u pogledu naših unutarnjih dugova ratnih obveznica. Stoga stvarno ne trebamo proglašavati javni bankrot i stvarno se možemo poštedjeti gigantskog rada s glupim kamatama i velikim, ali još glupljim, porezima.

Doista se konačno oslobodimo nadmetanja s velikim kreditnim kapitalom! Samo veliki kreditni kapital ima koristi od ove porezne prijevare s kamatama na zajmove, budući da za njega ostaje ljepši grumen zlata, a radni narod plaća ovaj višak u obliku neizravnih poreza; u međuvremenu, međutim, mali i srednji kapitalist jednostavno lovi vlastiti rep.

Globalni ekonomski dužnosnik kaže: Ukidanje kamatnog ropstva nije moguće postići samo u Njemačkoj; to se mora učiniti međunarodno; inače ćemo izgubiti sve kredite, kapital će otjecati, a mi ćemo i dalje morati ispunjavati svoje kamatne obveze prema ostatku svijeta.

Priznajem da sam i sam najduže bio u nedoumici oko ovog pitanja. To je najteže pitanje jer uključuje naš odnos s ostatkom svijeta; u međuvremenu stvar ima dvije strane. S jedne strane, ideja ukidanja kamatnog ropstva bojni je poklič svih produktivnih naroda protiv međunarodnog ropstva kamatama na novac; s druge strane, to je radikalni lijek za naše unutarnje financijske nevolje. Ali doista nema razloga da se suzdržimo od primjene lijeka samo zato što ga isto tako bolesni susjed ne koristi u isto vrijeme. Bila bi, međutim, dodatna glupost kada bismo se mi u Njemačkoj nastavili vrtjeti u ludom krugu i plaćati poreze i kamate kada smo jasno prepoznali da ova smiješna aktivnost koristi samo velikim kapitalistima i nikome drugom. Stoga prednjačimo svojim oslobađajućim primjerom; oslobodimo se robovanja kamatama na novac i uskoro ćemo vidjeti da će snaga ove pobjedonosne oslobađajuće ideje potaknuti narode svijeta da nas slijede.

Zapravo sam uvjeren da će naša inicijativa – ako ovu inicijativu ne uguše njemački mamonisti – pomesti i druge narode zajedno s neodoljivom nuždom.

Spartakovac kaže: Cijela ideja svodi se samo na zaštitu kapitala; ostaje i tada kako je bilo: siromah nema ništa a bogat ostaje.

Da prijatelju; općenito je vrlo teško voditi raspravu s vama -- ako ste stvarno u dubini svoje duše komunist, i stoga ćete zapravo tvrditi da "sve stvari pripadaju svima" [* Petar Kropotkin, Osvajanje kruha], i ako ste uz to doista upoznati sa stvarnim idejama velikih boljševičkih vođa u Rusiji, posebno Lenjina, i smatrate ih

točnima, te sukladno tome smatrate sljedećim zadaćama Sovjetske Republike koje je odredio Lenjin, „univerzalno raspisivanje računa i kontrola cjelokupne proizvodnje i distribucije," koliko je ljudski moguće.

Međutim, ako vam je potpuno jasno da je taj zadatak jedino izvediv, ako uopće, pod užasnom tiranijom, a u dubini duše i dalje ostajete uvjereni komunist ili spartakovac i tako dalje, onda nemojmo sporiti dalje međusobno; mi se jednostavno ne razumijemo i govorimo različitim jezicima, a budućnost će odlučiti, ili za državu luđačke košulje koja na kraju može proizaći iz kaosa boljševizma, ili za novu državu kojoj se nadam, s oslobođenom nacionalnom ekonomijom od kamatnog ropstva.

Ali ako, u dnu svog komunističkog srca-- ako ste iskreni-- otkrijete da još uvijek razmišljate, još čeznete za ženom i djetetom, za ljudskom dušom koja vam je bliža od Eskima ili Zulu kafira, ako tijekom tvorničkog rada kojim je zapovijedao sovjetski direktor mislite da bi još uvijek bilo lijepo posjedovati vlastitu malu kućicu, mali vrt, ako doista u samoj dubini vaše duše to doista ne bi pružalo istinsko zadovoljstvo da bi trebali imati pravo kao pas na ulici da bi koristili svaku kuju koja vam se nađe na putu, ako želite nekoga zvati svojom ženom, ako samo mislite uštedjeti nešto od svoje plaće, koja bi onda trebala pripadati samo vama, onda već niste više komunist; tada vam je srce već puklo od vaše tako glasno proklamirane krilatice, "Sve stvari pripadaju svima"; onda upravo ono što ne želite je da sve stvari trebaju pripadati svim ljudima; želite upravo ono što želite za sebe -- ženu, dijete, kuću, farmu, ušteđevinu -- bilo da to već imate ili se samo nadate da ćete dobiti, čak i tada treba pripadati samo vama.

I vidiš li, prijatelju, ako samo u srcu slutiš da bi ti to moglo značiti da dođe neki nasumični pojedinac i jednostavno ti uzme tvoju ušteđevinu u ime "svih", i da ti dovede drugo dijete za tebe i uzeo sa sobom tvoje jer su sva djeca pripadala "svima", onda moj prijatelju, nemojmo nastaviti govoriti potpuno jedni pored drugih.

Možda bih vas mogao zamoliti da razmislite ne bi li zapravo komunistička poruka da sve treba pripadati svim ljudima nužno značila *kraj svake kulture*, jer nedostatak bilo kakvog koncepta vlasništva mora uvjerljivom logikom prisiliti čovjeka na razinu zvijeri.

Ako sve stvari pripadaju svim ljudima, ako se polaganje računa i kontrola sve nadzemne proizvodnje i distribucije u Lenjinovom smislu može prisiliti, tada bi u najboljem slučaju nastala mravlja kolonija. Ali u tom slučaju možemo i bez jezika,

duše i misli; nijemo i instinktivno možemo obavljati svoj prisilni rad. Kraj čovjeka je tu. [* ,,Kraj čovjeka” je od *Ezekiela*. Tamo to znači svrhu čovjeka, ali ovdje može imati dvostruko značenje. Čovjekova svrha pod komunizmom postaje bezumno ropstvo, što je uništenje čovjeka.]

Ali dosta sada, prijatelju Spartaku. Neka ovo temeljno razmatranje duboko uđe u tvoju glavu i srce. Točniji odgovor na tvoje pitanje dobit ćeš u razgovoru s drugim stranama.

A sad drugovi dvije socijalističke orijentacije, umjerene i nezavisne!
[* Feder ovdje misli na Socijaldemokratsku stranku i njen pacifistički ogranak, Nezavisnu socijaldemokratsku stranku.]

Ne mogu zamisliti da bi s vaše strane dolazila ozbiljna kontradikcija ili prigovori protiv ukidanja kamatnog ropstva, a ipak se moram kategorički obračunati s vama, zajedno sa cijelim socijalističkim svijetom ideja, od Marxa do sadašnjih vođa Eberta, Scheidemanna, Kautskya, i tako dalje.

1. Socijalistička volja: uzdizanje radničke klase je ideja koja bezuvjetno mora prevladati; zasad se slažemo.
2. Staze utabane za postizanje ovog velikog cilja gotovo su potpuno pogrešne, jer se 3. temelje na lažnim pretpostavkama.
4. [Marksistička] socijalistička ideja države nužno vodi u komunizam, dakle u propast.
5. Budući da socijaldemokracija ima drugačiji cilj, uzdizanje radničke klase, svih radnih ljudi općenito, suočava se sa strašnim unutarnjim sukobom, jer logične posljedice marksizma vode izravno suprotno od praktičnog cilja radničkog pokreta.
6. Iz ove unutarnje podjele proizlazi očita neizvjesnost u smjeru vlade.
7. Radi velikog praktičnog cilja (uzdizanje radničke klase) mora se povući što oštrija linija protiv Spartaka i boljševičkog komunizma, a protiv njihovih se metoda mora boriti svom snagom. Ali socijaldemokracija, organizirana kroz radničke sindikate, danas se osjeća slabom pred tim radikalnim skupinama, jer je preuzela marksističko razmišljanje kao svoje temeljno načelo obrazovanja i zato što svi marksistički načini razmišljanja logično vode u komunizam.

Sada dokaz: točka 2 kaže da su staze kojima je kročila socijaldemokracija gotovo potpuno pogrešne.

Čitava uzrujanost koja se provodi u cijeloj zemlji dovela je do duboke podjele unutar stanovništva naše nacije. Stalno ponavljane klevete protiv poslodavaca svake vrste, dapače svakog buržoaskog naziva, kao izrabljivača i krvopija fizičkog radnika koji radi tobože bez pomoći, dovelo je do neopravdane ogorčenosti i do oholosti rada, koja danas nužno nalazi svoj izraz u zahtjevu za "diktaturom proletarijata" (*Komunistički manifest*). Osnovni zahtjev *Erfurtskog programa* – prijenos sredstava za proizvodnju iz privatnog vlasništva u vlasništvo i djelovanje zajednice – danas je sabijen u vapaj za "socijalizacijom".

Svakom ozbiljnom političaru potpuno je jasno da bi puna socijalizacija naše gospodarske propasti značila potpuni bankrot države. Ali to se ne usuđuje javno i slobodno priznati ljudima.

Sada bi moto morala biti ne *socijalizacija* nego *desocijalizacija*. Tako se pokušava kompenzirati očigledan pobačaj svake socijalizacije kroz obmanjujuće porezne projekte i tim putem po drugi put "izvlastiti izvlastitelje". Sve to ne znači ništa drugo nego prepuštanje cijele nacionalne ekonomije potpunoj propasti. Umjesto rasta (udvostručenje proizvodnje, kako je obećavala cjelokupna socijalistička literatura za razdoblje nakon revolucije, ne dolazi u obzir) dogodilo se upravo suprotno.

Najgore bi ipak bilo da se sadašnja socijalistička vlast dosjetila prihvaćanja velikih inozemnih kredita. Time ne samo da bi naše gospodarsko propadanje bilo zapečaćeno, nego bismo se nadalje sasvim predali u kamatno ropstvo Antanti, iz kojega ne bi bilo povratka.

Fundamentalni promašaj, osnovna pogreška, na kojoj je izgrađen čitav ovaj pogrešan lanac ugovora, zahtjeva i obećanja ljudima, potpuno je pogrešan stav prema industrijskom kapitalu i kreditnom kapitalu. *Komunistički manifest*, *Erfurtski program*, Marx, Engels, Lasalle, Kautsky nisu prepoznali radikalnu razliku između industrijskog i kreditnog kapitala.

O ovoj točki cijela socijaldemokracija mora ponovno učiti; ova se temeljna pogreška mora jasno prepoznati i iskreno priznati bez rezervacije. Tada se, međutim, također moraju neumoljivo izvoditi jedine moguće zaključke. Oni međutim označavaju radikalno odricanje od besmislenog, potpuno pogrešnog,

bijesa protiv industrije, protiv poslodavca. *Radnik i poslodavac pripadaju zajedno*; imaju isti cilj -- rad, proizvodnja; jer bez proizvodnje, bez rada, ne može biti života, kulture, ne može se ići naprijed. Samorazumljive i neizbježne suprotnosti koje postoje među ljudima, samo zato što su ljudi, puno su manje važne od velikog zajedničkog interesa poslodavca i zaposlenika. Ova protivljenja jesu i bila su razrješiva ugovorima o plaćama i trgovačkim organizacijama na obostrano zadovoljstvo obiju strana.

Ali nemojmo se dalje baviti ovim pitanjima koja su trivijalna u okviru naše rasprave o najvećim političkim linijama sile, i samo naglasimo da je kolektivni interes rada savršeno usklađen s našom nacionalnom industrijom, s nacionalnom ekonomijom našeg naroda.

Tko drukčije uči i važnijima prikazuje suprotnosti između poslodavca i zaposlenika, otkriva se kao neodgovoran upravo prema radnicima; jer on time polaže sjekiru u korijenje stabla koje hrani i podupire radnika.

Socijaldemokracija je to ipak učinila i time si navukla vječnu krivnju pred njemačkim radništvom; uz to je donijela neizrecivu bijedu našem narodu, *jer ne može održati sva svoja obećanja, jer nam ne može donijeti mir međusobnog razumijevanja, jer nam ne može stvoriti posao, jer mora čak postaviti oružanu silu protiv nas , jer ne može bez državne službe, jer mora zahtijevati radnu obvezu, jer opće jednako i neposredno biračko pravo za muškarce i žene iznad 20 godina nikome ne pomaže da zaradi za život, jer bez državnog jamstva sigurnosti osobe i imovine moraju nastupiti kaotične okolnosti, jer bez integracije i podređenosti pojedinca društvu nije moguća vitalnost države.*

Tako cijelim narodom prolazi duboki val razočaranja pun očaja. Ako pojedinci to još uvijek ne razumiju, ministri, članovi parlamenta i narodni izaslanici nastavljaju veselo lagati jedni drugima da se “dobici revolucije” moraju braniti od “reakcije”: što ova dva pojma znače, ako išta, nijedan iskreni državnik ne bi znao narodu jasno reći.

Negativni postupci revolucije, svrgavanje niza zastarjelih dinastija, smjena časnika, ukidanje plemstva, raspuštanje vojske, ukratko „Veliko rušenje“, doista nije nikakav „dobitak“.

I reakcija?! Pometena, trula doktrina božanskog prava nema nigdje u cijelom narodu dovoljno moralne podrške da rezultira bilo kakvom snažnom akcijom;

buržoazija je, što se tiče prave buržoazije, prevelila kukavica, previše moralno pokvarena, da bi se okupila protiv klasno svjesnog rada: stoga nije nužno da vladajuća klasa radnika bude zabrinuta zbog dinastičke ili buržoaske reakcije.

Ali duboko razočaranje naroda takozvanim dobicima revolucije, drugim riječima nedostatkom stvarnog poboljšanja položaja naroda, to je velika opasnost. Ovo razočaranje dovodi do odlijevanja velikih masa sve dalje ulijevo, gdje su već dana obećanja daleko nadmašena.

U konačnici više se ne mogu davati obećanja poput "sve stvari svima". To je čista ludost, ali svaka ideja, svaka pojava, svaka do krajnosti nategnuta i pretjerana aktivnost na kraju postaje ludost, a onda se pretvara u svoju suprotnost. Isto tako ide i s komunističkom idejom da bi sve trebalo pripadati svima, jer tome na kraju dolazi kraj i rješava se u tome da svi ... nemaju ništa. U Rusiju su stigli glad, očaj, bijeda, bolest i potreba; ljudi su izgubili i posljednji ostatak hrabrosti i radosti življenja.

Ponavljam: ogromna temeljna pogreška u socijalističkom svijetu ideja u konačnici se može pronaći u neuspjehu prepoznavanja duboke suštinske razlike između industrijskog kapitala i kreditnog kapitala. *Kreditni kapital koji proždire kamate je bič čovječanstva*. To je vječni rast bez napora i beskonačan rast velikog kreditnog kapitala, a ne produktivnog, proizvodnog, industrijskog obrtnog kapitala, koji vodi do izrabljivanja naroda.

Ovdje ne mogu odustati od ispitivanja pitanja zašto ta bitna razlika nije prepoznata; da li doista nije prepoznata ili je možda zamagljena u korist krupnog kreditnog kapitala; jesu li vođe u borbi protiv kapitalizma, jesu li autori *Komunističkog manifesta*, *Erfurtskog programa* i sadašnji vođe uvijek postupali s potrebnom savjesnošću.

Najteža je i najstrašnija stvar kad se sumnja u apsolutnu ozbiljnost i čvrsto uvjerenje drugoga; čini se sve ozbiljnijim, što se pažljivije traže uzroci i odnosi koji se odnose na životne pojave. Stoga također ne želim dati nikakav odgovor na samo ovo pitanje, nego samo aludirati na velike, opskurne veze citirajući izjavu Disraelija, najvećeg engleskog premijera, lorda Beaconsfielda. Ovo on piše u svom romanu *Endymion*:

> ,,Nitko se neće ravnodušno odnositi prema načelu rase. To je ključ povijesti, a zašto je povijest često tako zbunjena je to što su je pisali ljudi koji su bili neupućeni u ovo načelo i sve znanje koje uključuje." [Baron Sergije Endimionu]

Buržuj.

Buržuj, kojem se odmor čini kao njegova buržoaska dužnost, svakako uznemiruje svaki novi revolucionarni zahtjev, kao i uvijek sa svakom novom idejom. To za njega znači nemir; jer bi možda čak morao nešto razmisliti o tome. Sve promjene su mu mrske; on se želi odmoriti, i jao onome tko poželi svoju vreću novca. Sada doista netko želi od njega njegove kamate, njegov prihod od najamnine na kuće, kamate od njegovih pokrivenih obveznica, kamate koje ubire na hipoteke; ukratko, ono što čini njegov odmor, njegovo zadovoljstvo i njegovu sreću.

Unatoč tome, moramo se raspitati što će reći članovi klasa koji posjeduju zajmovni kapital. Oni čine, osim pravih buržuja... Buržuj je ljudski tip, s kojim se ništa dalje ne smije započeti; buržuj je grana na stablu čovječanstva koju treba odsjeći, što prije to bolje. To su samodopadni, samozadovoljni Babbitti sa svojim žalosno uskim horizontima, koji nisu sposobni za nikakav entuzijazam. Dane provode u vječnoj monotoniji uz kavu, jutarnje novine, jutarnje piće, podnevne novine, ručak, popodnevno spavanje, izrezivanje kupona, popodnevno piće, prijatelje u pubu, a povremeno i kino. Nemajući razumijevanja za sve ono što pokreće svijet, sve ono za čim čezne mladost, sve što tišti narod, državu i društvo, nezabrinuti ratom i pobjedom, oni žive i propadaju, istovremeno oholi i pokorni – ali buržoazija je tako široka klasa da se ne može zanemariti.

Dakle, kroz ukidanje kamatnog ropstva, štedljivost je uništena; ljudi završe u ubožnici.

Mora se odlučno zanijekati da ukidanje kamatnog ropstva općenito može utjecati na štedljivost. Štedljivost ima isto tako malo veze s prevladavajućim ekonomskim pogledima kao npr. rastrošnost. Štedljivost i rastrošnost ljudske su osobine koje su ili prisutne ili ne, bez obzira na to odobrava li doba ili se mršti na ideju kamata.

U vremenima tranzicije možda se može promicati povećanje ili smanjenje štednje. U datom slučaju ipak sam puno više sklon stavu da će racionalna, ekonomično nastrojena osoba reći za sebe sljedeće: „Ne mogu više u budućnosti računati da ću živjeti samo od svojih kamata. Međutim, želim živjeti u kasnijim godinama i još

uvijek ostaviti nešto za svoju djecu; stoga sada moram štedjeti više.” Ukidanje kamatnog ropstva mora, po mom mišljenju, imati takav učinak na većinu ljudi. Što se tiče starijih osoba, naravno da će biti upućene na javnu potporu.

I ovdje moram još jednom jasno naglasiti da, s obzirom na trenutni teret izravnih poreza na imovinu i teret neizravnih poreza na svaki životni stil, ništa od lijepih kamata ne preostaje, osim u slučaju one osobe za koju – i to je doista nešto nepravedno i protiv čega se treba boriti – sav prihod dolazi *samo* od vječnih kamata. Stoga se vjerojatno ne treba bojati pada štedljivosti.

Je li (odvratni) krupni kapital doista tako krajnje neplodonosan? Nije li također stvorio sredstva za napredak velikih razmjera koji čovječanstvu donosi plodove veće od onih koje uništavaju kamate na kreditni kapital?

Ne! Postavljanje pitanja samo dokazuje da nam je mamonistička frazeologija pomutila jasan vid.

Veliki kapital nije stvorio sredstva za napredak velikih razmjera; već je veliki kapital izrastao iz rada! Sav kapital *je* akumulirani rad. Veliki kapital je sam po sebi neproduktivan, jer je običan novac sam po sebi potpuno neplodna stvar. Iz uma, rada i dostupnih ili već razvijenih sirovina ili mineralnih resursa, proizvode se vrijednosti i proizvode proizvodi – kroz rad i samo kroz rad.

Jer ako se toliki novac ulije u najplodniju poljoprivrednu zemlju, u najbogatiji rudnik ugljena, zemlja zbog toga ne rađa žito, niti rudnik sam izbacuje ugljen! Potvrdimo to konačno.

Ako su ljudi izmislili novac, on je prema tome vrlo koristan i razuman; jer u svakoj složenoj ekonomiji treba ovaj (općepriznati) "vaučer za obavljeni rad". Ali taj potencijal bi trebao biti sadržan u ovim "carstvima novca" da vječno rastu iz sebe u golemost - a novac to čini, ako može podnijeti kamatu - to je ono protiv čega se srž našeg bića buni; to je ono što uzdiže novac daleko iznad svih drugih zemaljskih manifestacija; to je ono što novac čini idolom. A sve je to doista samo najveća samoobmana čovječanstva!

Ništa, baš ništa, ne može doći samo od novca. Stol, ormarić, odjeća, kuća, alat, ukratko sve oko nas ima neku vrijednost; na kraju se još uvijek može koristiti slomljeni komad namještaja kao drvo za ogrjev, ali s novčanicom od dvadeset maraka ne može se učiniti ništa; Ne mogu ni komadić sira zamotati u njega. Tek

nakon što su se ljudi razumno dogovorili o olakšavanju razmjene dobara za potrošnju, ispisivanju bonova za obavljeni rad, tek time papirić dobiva smisao i svrhu, a vrlo je razumno da seljak za svoje žito dobije od tvrtke za rudarenje ugljena ne ugljen nego novac; dakle bon za druge obavljene radove, npr. vile, posuđe, plug i kosu. Ali time bi moć novca trebala prestati.

Stoga veliki napredak čovječanstva nije postignut novcem, već samim ljudima, njihovim odvažnim duhom, njihovom ponosnom odvažnošću, njihovim pametnim umom, snagom njihovih ruku, njihovim zajedničkim, dakle društvenim, marljivim radom. Tako ponosno i tako jasno moramo vidjeti. Muškarci su bili prava stvar, svakako ne oni jadni papirići koje su ljudi izmislili za pojednostavljenje trgovine.

Daljnji program

Iako ukidanje kamatnog ropstva nije konačni cilj nove državnosti; to je uistinu najpronicljivije djelo, jedino djelo koje je u stanju ujediniti sve narode u pravu ligu naroda, protiv tiranije mamonizma koja obuhvaća sve narode. Ali to nije kraj. Naprotiv, ukidanje kamatnog ropstva mora dovesti do daljnjih koraka, jer, kao što smo vidjeli, ono hvata globalno zlo za korijenu, i to za glavni korijen.

Tek kada se ispuni temeljni zahtjev za ukidanjem kamatnog ropstva, po prvi put se otvara put socijalnoj državi. To se mora jasno prepoznati i mora se postići usprkos svim mamonističkim moćima. Vapaj za socijalizacijom [dok kamatno ropstvo traje] nije ništa drugo nego pokušaj da se stvori povjerenje svih industrija i da se posvuda stvore divovski konglomerati, preko kojih će veliki kreditni kapital, usprkos svim porezima na bogatstvo, naravno također ponovno imati odlučujući utjecaj u budućnosti. Socijalistička država na mamonističkim temeljima je apsurd i po prirodi vodi kompromisu između socijaldemokracije, već snažno kontaminirane mamonizmom, i krupnog kapitala.

Mi, nasuprot tome, zahtijevamo radikalno odbacivanje mamonističke države i rekonstrukciju države u skladu s istinskim duhom socijalizma, u kojem je vladajuća temeljna ideja obveza njegovanja – u čemu stari temeljni zahtjev komunizma može pronaći svoju racionalnu i korisnu satisfakciju – u obliku da svaki pripadnik naroda dobije dodijeljeno mu pravo na tlo domovine putem državne dodjele najvažnijih životnih namirnica.

Zahtijevamo nadalje, kao kostur nove države, predstavništvo naroda kroz Dom narodnih zastupnika, koji se ima birati na najširoj osnovi, a uz to i stalni Radnički zbor, središnje vijeće u kojemu nacionalni radnici imaju glas proporcionalno njihovoj raspodjeli po profesiji i ekonomskoj klasi. Na kraju tražimo najvišu odgovornost za državne direktore. Ova nova konstrukcija države na socijalističko-aristokratskim osnovama bit će obrađena u dodatnom djelu koje će uskoro izaći od istog izdavača. Međutim, preduvjet za svu ovu konstrukciju ostaje ukidanje kamatnog ropstva.

Moje nepokolebljivo uvjerenje, štoviše, moje znanje tjera me da jasno prepoznam da je ukidanje ropstva kamata ne samo provedivo, nego će se i mora posvuda prihvatiti s neopisivim slavljem. Imajte na umu: za razliku od svih drugih ideja, pokreta i nastojanja, koliko god dobronamjerna bila, koja imaju za cilj poboljšanje čovječanstva, moj prijedlog ne želi pokušati poboljšati ljudsku prirodu; nego se

primjenjuje protiv otrovne tvari, protiv fenomena koji je vješto – ne, đavolski – izmišljen, potpuno protivan najdubljim osjećajima čovjeka, kako bi se čovječanstvo razboljelo, kako bi se čovječanstvo uhvatilo u zamku materijalizma, kako bi se opljačkalo od njega ono najbolje što ima, dušu. Ruku pod ruku uz to ide strašna, nemilosrdna tiranija moći novca, za koju su ljudi samo robovi kamate, postoje samo da rade za dividendu, za kamate.

Ovo globalno pitanje sada je postavljeno pred sve vas. Globalna pitanja se ne rješavaju pokretom ruke, ali ideja je jasna kao dan. I djelo se mora marljivo propagirati; moramo jasno shvatiti da se suočavamo s najstrašnijim neprijateljem, moćnicima novca koji obuhvaćaju cijeli svijet. Sva sila s druge strane, s naše strane samo pravda, vječna pravda proizvodnog rada.

Pružite mi ruke, radni ljudi svih zemalja, ujedinite se!

Izdavačev pogovor

Iako se ponekad ponavlja, ovaj Manifest jasno naglašava važnost kamatnog ropstva i predstavlja neke od mnogih koristi koje bi proizašle iz tako radikalnog odstupanja od onoga što znamo kao „norma“. Ono čega većina Amerikanaca nije svjesna jest koliki su naglasak stavili nacisti na podizanje radničke klase. Ovaj nedostatak svijesti dolazi unatoč nazivu NSDAP-a: Nacional-socijalistička njemačka radnička stranka.

Zabrinutost i borba za radničku klasu nastavljaju se i danas, kao i pokret za ukidanje profita bez rada – kamatno ropstvo. Takve moderne borbe bile su daleko uspješnije u Europi nego u Sjedinjenim Državama, ali postoji jedna američka organizacija koja sebe naziva „Američka nacistička stranka“ (www.anp14.com) koja se i dalje zalaže za vrlo slična ekonomska načela kao Feder i NSDAP. Zapravo, zbog sve veće razlike u plaćama u SAD-u, zajedno s visokim stopama nezaposlenosti diljem zemlje i općim nezadovoljstvom trenutnom vladom, takva kretanja trenutno bilježe relativno snažan rast.

Jasno je zašto Federove ideje nisu zaživjele u modernom društvu, a to je zbog utjecaja koji međunarodne bankarske sile imaju na većinu nacija. U SAD-u, Federalne rezerve su privatni bankarski subjekti koji nisu odgovorni Vladi SAD-a, ali ipak imaju ogromnu moć nad američkim gospodarstvom. Da su Federove ideje provedene ovdje u Sjedinjenim Državama, Ceteris paribus, gotovo je sigurno da nedavne hipotekarne krize iz 2007. godine, koja je dovela do duboke recesije, visoke nezaposlenosti i velikog "spašavanja" banaka, ne bi bilo. Ovaj se izdavač nada da je Manifest čitan otvorenog uma, bez ikakvih unaprijed stvorenih ideja o "nacizmu" ili užasima rata koji se tako često povezuju s 3. Reichom. Jasno je da je bilo puno više od ideologije i prakse nacional-socijalističke Njemačke nego što to nudi History Channel ili čak većina "povijesnih" knjiga. Moderne vlade preuzele su mnogo toga od nacističke Njemačke, poput zakona koji štite prava životinja, "zelenog" pokreta (vidi Richard Walther Darré), plaćenog odmora i drugih radnih udobnosti koje danas uzimamo zdravo za gotovo. Bi li bilo previše apsurdno sugerirati da je možda i njihova ekonomska politika imala neke zasluge?

Sljedeće izjave o bavarskom državnom proračunu su u zaokruženim brojkama preuzete iz Bavarskog državnog godišnjaka iz 1913. godine. Ovo je posljednji statistički godišnjak koji je izašao prije rata, a koji daje iscrpna izvješća o bavarskim financijama. Tijekom rata novijih izvješća nije bilo.

Neprestani porast kamata i cijena materijala doveo je do činjenice da je čisti prinos Bavarske državne željeznice 1918. godine pao na 3 milijuna maraka, u usporedbi s prosječnih 80 milijuna u prethodnim godinama. U Pruskoj je, prema izvješćima ministra financija Simona, dotadašnja prosječna dobit od 700 maraka čak zamijenjena deficitom od 1.300.000.000 maraka. Stoga ćemo manje nego ikad moći razmišljati o stalnom povećanju izravnih i neizravnih poreza; moramo razmišljati više nego ikad o trenutnom smanjenju novih dugova koji su narasli kroz katastrofalnu financijsku ekonomiju vrlo snažnim rekviriranjem bogatstva, posebno iz vrlo velikih bogatstava.

